รายงานการศึกษา
เรื่อง

ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ
กระทรวงยุติธรรม
ประจำปี 2556

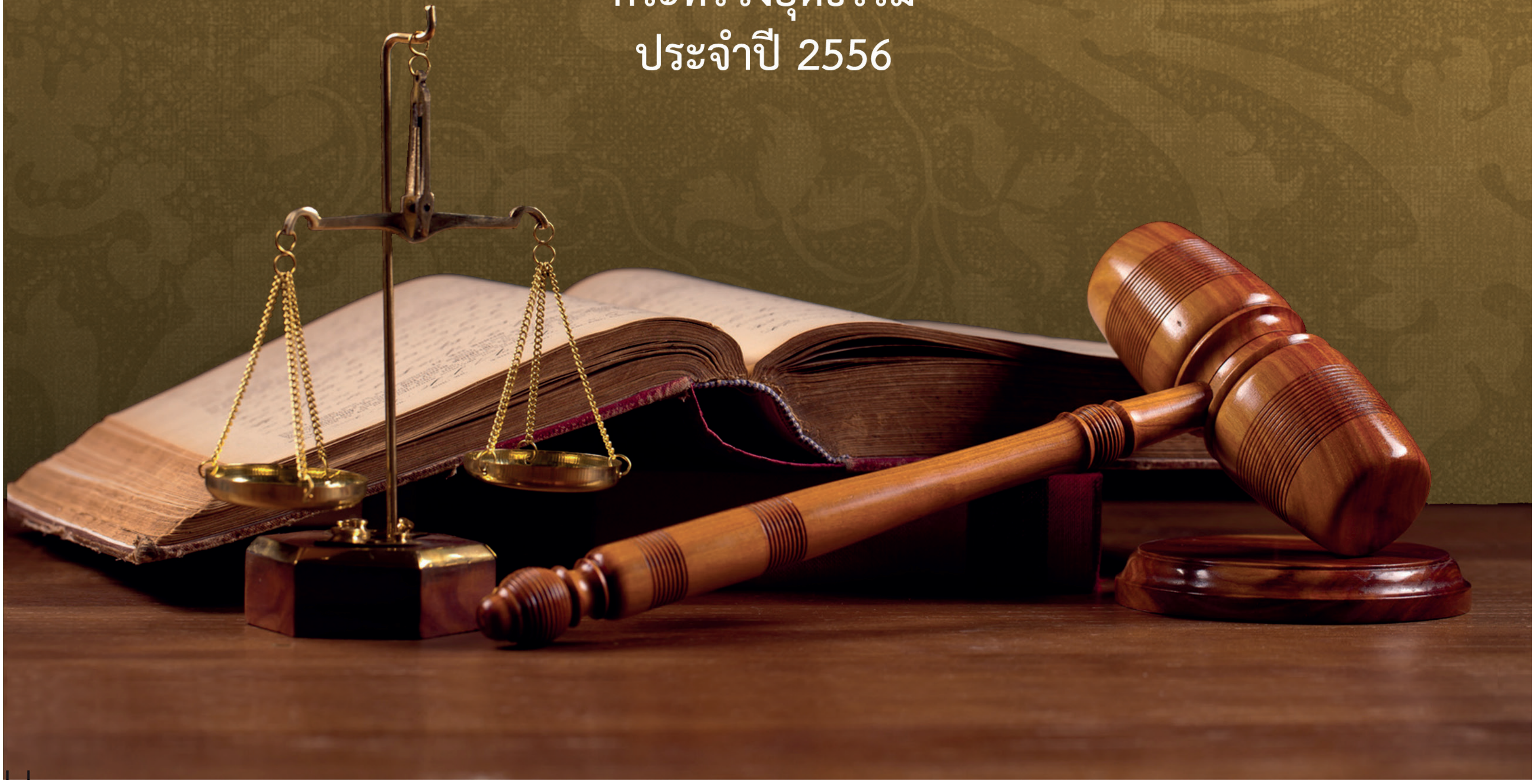

รายงานการศึกษา

เรื่อง

ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการ

สืบสวนและสอบสวน

ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ

กระทรวงยุติธรรม

ประจำปี 2556

ลิขสิทธิ์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ประเภทหนังสือ เอกสารรายงานการศึกษา

ชื่อภาษาไทย รายงานการศึกษา เรื่อง ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

คณะที่ปรึกษา

นายธาริต เพ็งดิษฐ์	อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
นางศิวาพร ชื่นจิตต์ศิริ	รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
พันตำรวจตรีสุริยา สิงหกมล	ผู้บัญชาการสำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ
นางศรีปริญญา ธูปกระจ่าง	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ
นางพัชรี อินทรแย้ม	รองผู้บัญชาการสำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ

คณะทำงาน

นายอัครเมศวร์ ทองนวล หัวหน้าคณะทำงาน

ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

(รายชื่อคณะทำงานตามคำสั่งกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ 369/2556 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานตามโครงการการศึกษา เรื่อง การสำรวจความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ลงวันที่ 18 มีนาคม 2556)

ผู้ศึกษา

นางสาววัชรา ไชยสาร เจ้าหน้าที่คดีพิเศษชำนาญการพิเศษ

ฝ่ายสนับสนุนการจัดทำและเผยแพร่

พ.ต.ต. หญิง วารุณี คำวะรัตน์	เจ้าหน้าที่คดีพิเศษชำนาญการ
นางอรทัย เพชรสันทัด	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ
นายสิทธิชัย มิ่งเมือง	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

จัดพิมพ์และเผยแพร่

ส่วนพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ
กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม
128 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กทม. 10210 โทร. 0 2142 2765

ปีที่จัดพิมพ์ มกราคม 2557

กิตติกรรมประกาศ

กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ทำการศึกษาความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตามตัวชี้วัดกระบวนการสร้างคุณค่า โดยการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง กระบวนการสร้างคุณค่า กระบวนการสนับสนุน ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖

การศึกษานี้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี ด้วยการสนับสนุนของผู้บริหารในทุกระดับ และเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ นับตั้งแต่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้บัญชาการสำนัก/กอง/กลุ่มงาน/ศูนย์ ในสังกัดกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งได้ร่วมเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และร่วมให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษานี้ และนอกจากนั้นยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมกับการสอบสวนคดีพิเศษ ทั้ง 19 หน่วยงาน ที่ได้กรุณาตอบแบบสำรวจ

คณะทำงานตามโครงการการศึกษา เรื่อง “การสำรวจความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ” ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้มีส่วนทำให้การศึกษานี้บรรลุผลสำเร็จ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการศึกษาวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อยกระดับความเชื่อมั่นต่อการสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษต่อไป.

คณะทำงานตามโครงการการศึกษา
เรื่อง การสำรวจความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กันยายน 2556

สารบัญ

			หน้า
กิตติกรรมประกาศ			
สารบัญ			(ก)
สารบัญตาราง			(ค)
สารบัญภาพ			(ง)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร			(1)
บทที่	**1**	**บทนำ**	**1**
		1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
		2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
		3. กรอบแนวคิดในการศึกษา	2
		4. ขอบเขตของการศึกษา	3
		5. ระยะเวลาการดำเนินการ	4
		6. แผนและขั้นตอนการดำเนินการ	4
		7. นิยามศัพท์	5
		8. ประโยชน์ที่ได้รับ	6
บทที่	**2**	**แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบสวนและสอบสวน**	**7**
		1. แนวคิดเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนอาชญากรรม	7
		2. ทฤษฎีการสอบสวน (INQUIRY THEORY)	8
		3. ความหมายและวัตถุประสงค์ของการสืบสวนและสอบสวน	21
		4. กระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	23
		5. องค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอบสวน	25
บทที่	**3**	**ระเบียบวิธีการศึกษา**	**27**
		1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา	27
		2. การสุ่มตัวอย่าง	28
		3. การเก็บรวบรวมแบบสำรวจและจำนวนแบบสำรวจที่ได้รับคืน	28
		4. การสร้างแบบสำรวจ	30
		5. การวิเคราะห์ข้อมูล	32
		6. สถิติที่ใช้ในการศึกษา	32
		7. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการศึกษา	32

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 4	**ผลการศึกษา**	**33**
	1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	33
	2. ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	35
	3. ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	38
บทที่ 5	**บทสรุปและข้อเสนอแนะ**	**43**
	1. บทสรุป	43
	2. ข้อเสนอแนะ	44
เอกสารอ้างอิง		**49**
ภาคผนวก		
	ก. ผลการพิจารณารางวัลผลงานวิจัยดีเด่นกระทรวงยุติธรรม ประจำปี 2556	
	ข. คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน	

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	แผนและขั้นตอนการดำเนินการ	4
ตารางที่ 2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพหลัก และความเกี่ยวข้องกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ	33
ตารางที่ 3	ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	35
ตารางที่ 4	ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	36
ตารางที่ 5	ความเชื่อมั่นต่อการสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	38
ตารางที่ 6	ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	39

สารบัญภาพ

			หน้า
ภาพที่	1	กรอบแนวคิดของการศึกษา	3
ภาพที่	2	ทฤษฎีการสอบสวน	8
ภาพที่	3	แบบสำรวจออนไลน์	30

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ทำการศึกษาความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตามตัวชี้วัดกระบวนการสร้างคุณค่า โดยการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง กระบวนการสร้างคุณค่า กระบวนการสนับสนุน ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ ดังนี้ (๑) ผู้รับบริการ ได้แก่ ประชาชนผู้ร้องทุกข์/กล่าวโทษ หน่วยงานภาครัฐ-เอกชนที่เกี่ยวข้อง (ทั้งในและต่างประเทศ) ผู้ต้องหา พนักงานอัยการ/อัยการทหาร สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.)/สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) และบุคลากรในสังกัดกรม (๒) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ-เอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผู้ตอบแบบสำรวจ รวม ๕๓๑ ราย

จากผลการสำรวจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๙ และส่วนใหญ่อายุ ๓๖ – ๔๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๐๓ รองลงมา คือ อายุ ๒๖ – ๓๕ ปี อายุ ๔๖ – ๖๐ ปี และต่ำกว่า ๒๖ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑๓, ๒๗.๓๑ และ ๕.๔๖ ตามลำดับ ด้านการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๖๐ รองลงมา คือ ปริญญาโท ต่ำกว่าปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓, ๑๔.๑๒ และ ๐.๙๕ ตามลำดับ ทั้งนี้ อาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๙๑ รองลงมา คือ ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน และอื่น ๆ เช่น แม่บ้าน นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๕๔, ๑๙.๗๗ และ ๔.๑๔ ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบสวนหรือกระบวนการสอบสวนในฐานะเป็นพยาน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๑๗ รองลงมา คือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (ทั้งในและต่างประเทศ) ผู้ร้องทุกข์/กล่าวโทษ/ผู้เสียหาย และบุคลากรในสังกัดกรมสอบสวนคดีพิเศษ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔๑, ๒๑.๒๘ และ ๒๐.๓๔ ตามลำดับ

ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๖๗ ($\bar{x}$ = ๓.๖๘) โดยการบันทึกถ้อยคำผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นกระบวนการสืบสวนที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๔๔ ($\bar{x}$ = ๓.๗๗) รองลงมา คือ การรับคำร้องทุกข์/คำกล่าวโทษ/การรับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๒๙ ($\bar{x}$ =๓.๗๖) การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเบื้องต้น เช่น การออกหมายเรียกหน่วยงานหรือบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือมอบเอกสาร รวมถึงการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๗๐ ($\bar{x}$ =๓.๗๓) และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๐๑ ($\bar{x}$ =๓.๗๐) ตามลำดับ และที่น่าสนใจ คือ กระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่ำที่สุด คือ การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐ ($\bar{x}$ = ๓.๕๐)

สำหรับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๗๒ ($\bar{x}$ = ๓.๖๓) โดยการสอบสวนปากคำผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย และพยาน เป็นกระบวนการสอบสวนที่กลุ่มตัวอย่างมี

ความเชื่อมั่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๐๙ ($\overline{x}$ = ๓.๗) รองลงมา คือ การรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมาย เช่น การออกหมายเรียก การเข้าตรวจ การค้นและยึด เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๘๙ ($\overline{x}$ =๓.๖๙) การบูรณาการและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การสนธิกำลัง เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๘๙ ($\overline{x}$ =๓.๖๙) และการมีพนักงานอัยการ/อัยการทหาร ร่วมสอบสวน หรือการมีบุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ (คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๑๘ ($\overline{x}$ =๓.๖๖) และการใช้อำนาจพิเศษตามกฎหมาย เช่น การค้นโดยไม่มีหมาย การดักฟัง และการแฝงตัว เป็นต้น (คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๑๘ ($\overline{x}$ =๓.๖๖) ตามลำดับ และที่น่าสนใจ คือ กระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่ำที่สุด คือ การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐๙ ($\overline{x}$ = ๓.๕๑)

จากผลการศึกษาสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑) กระบวนการสืบสวนในส่วนการบันทึกถ้อยคำผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นกระบวนการสืบสวนได้รับความเชื่อมั่นสูงสุด และกระบวนการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน ได้รับความเชื่อมั่นต่ำสุด

๒) กระบวนการสอบสวนในส่วนการสอบสวนปากคำผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย และพยาน ได้รับความเชื่อมั่นสูงสุด และกระบวนการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน ได้รับความเชื่อมั่นต่ำสุด

ข้อสังเกต ผลการศึกษานี้ พบว่าความเชื่อมั่นต่อการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงานต่ำที่สุด ทั้งในกระบวนการสืบสวนและกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ สรุปได้ดังนี้

๑) ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม

๒) ควรพัฒนาระบบการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน

๓) ควรทบทวนการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีต่อสาธารณะ

๔) ควรดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและด้วยความรวดเร็ว

๕) ควรเพิ่มมาตรการการตรวจสอบการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และกำกับดูแลการใช้งบประมาณ

ทั้งนี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้นำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนากระบวนการสืบสวนและสอบสวน โดยได้มีคำสั่งกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ ๑๗๘๕/๒๕๕๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานศึกษาการพัฒนากระบวนการแจ้งความคืบหน้าและผลการดำเนินงานในกระบวนการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ ลงวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ เพื่อศึกษาวิเคราะห์เสนอแนวทางการพัฒนาการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงานให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป และคณะทำงานฯ ดังกล่าวได้ทำการศึกษากระบวนการแจ้งความคืบหน้าและผลการดำเนินงานในกระบวนการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ และทำตัวอย่างTEMPLATE สำหรับการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงานให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านระบบอินเทอร์เน็ต นำเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อโปรดพิจารณาด้วยแล้ว.

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาบางประเภทที่มีผลกระทบร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และโดยที่คดีดังกล่าวจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นผู้ดำเนินการสืบสวนและสอบสวน รวมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จึงกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และวิธีการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีพิเศษดังกล่าวเป็นการเฉพาะที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษนั้น มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การให้อำนาจดังกล่าวทำให้ประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีพิเศษพิเศษถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการเดินทางและในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร และเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน เป็นต้น ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษจึงต้องปฏิบัติตามมาตรา 74 และ 78 (4) (5) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อย่างเคร่งครัด กล่าวคือ การปฏิบัติหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษต้องยึดหลักกฎหมาย วางตนเป็นกลาง รักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินทั้งในการพัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ

ดังนั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษจึงติดตามผลการปฏิบัติราชการและปรับปรุงการปฏิบัติราชการมาอย่างต่อเนื่องมาตลอด โดยได้มีการสำรวจความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ที่เกี่ยวข้อง และประชาชน เพื่อนำผลที่ได้จากการสำรวจไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาพัฒนาการสอบสวนคดีพิเศษให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำรับรองการปฏิบัติราชการ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 ตัวชี้วัดที่ 2.3 ร้อยละของกลุ่มเป้าหมายที่มีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษในระดับมากขึ้นไป ซึ่งได้มอบหมายให้สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษรับผิดชอบดำเนินการ

จากการสำรวจความเชื่อมั่นจากการสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามหลักธรรมาภิบาล เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ.2555 พบว่า ระดับความเชื่อมั่นในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.45 (ร้อยละ 68.2)) โดยหลักนิติธรรมมีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.61 (ร้อยละ72.2)) รองลงมา คือ หลักความคุ้มค่า ($\bar{x}$ = 3.54 (ร้อยละ 70.8)) หลักคุณธรรม ($\bar{x}$ = 3.53 (ร้อยละ 70.6)) หลักความรับผิดชอบ ($\bar{x}$ = 3.34 (ร้อยละ 66.8)) และหลักความโปร่งใส ($\bar{x}$ = 3.17 (ร้อยละ 63.4)) ตามลำดับ โดยหลักการมีส่วนร่วมมีระดับความเชื่อมั่นต่ำที่สุด ($\bar{x}$ =3.12 (ร้อยละ 62.4))[1]

เนื่องจากการสำรวจความเชื่อมั่นต่อการสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 เป็นการสำรวจความเชื่อมั่นต่อการสอบสวนคดีพิเศษตามหลักธรรมาภิบาลในภาพรวม ซึ่งไม่ได้สำรวจความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษโดยเฉพาะ ทำให้ไม่สามารถนำผลการสำรวจเชื่อมั่นต่อการสอบสวนคดีพิเศษดังกล่าวไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการสืบสวนและสอบสวนได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 กรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยสำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ จึงได้ทำการสำรวจความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตามตัวชี้วัดกระบวนการสร้างคุณค่า ซึ่งสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง กระบวนการสร้างคุณค่า กระบวนการสนับสนุน ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ลงวันที่ 30 มกราคม 2556 เพื่อเป็นการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ และดำเนินการตามตัวชี้วัดของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถนำผลการสำรวจความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และทำให้ทราบถึงความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

2.2 เพื่อจัดทำรายงานการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงระดับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษต่อไป

2.3 เพื่อนำผลการสำรวจและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษานี้ ไปบูรณาการเพื่อปรับปรุงกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

3. กรอบแนวคิดของการศึกษา

กรอบแนวคิดของการศึกษาครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

---

[1] กรมสอบสวนคดีพิเศษ. **รายงานการศึกษา เรื่อง ความเชื่อมั่นต่อการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ**. สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ, 2555.

ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	
ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวน	**ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวน**
1. การรับคำร้องทุกข์/คำกล่าวโทษ/การรับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา 2. การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเบื้องต้น เช่น การออกหมายเรียกหน่วยงานหรือบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือมอบเอกสารรวมถึงการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เป็นต้น 3. การบันทึกถ้อยคำผู้ที่เกี่ยวข้อง 4. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5. การพิจารณาทำความเห็นและสรุปรายงานการสืบสวน 6. การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน	1. การรับเป็นคดีพิเศษ 2. การสอบสวนปากคำผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย และพยาน 3. การรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมาย เช่น การออกหมายเรียก การเข้าตรวจ การค้นและยึด เป็นต้น 4. การบูรณาการและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การสนธิกำลัง เป็นต้น 5. การมีพนักงานอัยการ/อัยการทหาร ร่วมสอบสวน หรือการมีบุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ 6. การใช้อำนาจพิเศษตามกฎหมาย เช่น การค้นโดยไม่มีหมาย การดักฟัง และการแฝงตัว เป็นต้น 7. การดำเนินการเกี่ยวกับผู้ต้องหา เช่น การออกหมายจับ การขัง และการปล่อยชั่วคราว เป็นต้น 8. การดำเนินการสอบสวนตามหลักสิทธิมนุษยชน 9. การคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่เป็นคดีพิเศษและที่มีการร้องขอให้ดำเนินการ 10. การพิจารณาทำความเห็นและสรุปรายงานการสอบสวน 11. การส่งสำนวนการสอบสวนคดีพิเศษให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย 12. การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการศึกษา

4. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาระดับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการสำรวจจำแนกตามกระบวนการสืบสวนและกระบวนการสอบสวน ตามกรอบแนวคิดที่นำเสนอแล้วในข้อ 2 ซึ่งประกอบด้วย การสำรวจความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวน 6 กระบวนการ และการสำรวจความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวน 12 กระบวนการ ดังภาพกรอบแนวคิดที่นำเสนอแล้วข้างต้น

5. ระยะเวลาการดำเนินการ

ในการศึกษานี้ มีระยะเวลาการดำเนินการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – 30 กันยายน 2556

6. แผนและขั้นตอนการดำเนินการ

แผนและขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนและขั้นตอนการดำเนินการ

อันดับที่	การดำเนินการ	ปีงบประมาณ 2556							
		ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
1	การจัดทำแผนการดำเนินโครงการศึกษา การออกแบบสำรวจ และการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล	↔	↔						
2	การจัดประชุมคณะทำงานเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานและพิจารณาแบบสำรวจ ให้สอดคล้องกับคำรับรองการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556			↔					
3	ดำเนินการทดลองแบบสำรวจ และปรับปรุงแบบสำรวจ จัดเก็บข้อมูล ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล				↔				
4	การจัดประชุมคณะทำงาน ร่วมกับผู้แทนสำนักต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการสำรวจความเชื่อมั่นต่อการสอบสวนคดีพิเศษ				↔				
5	การจัดทำแบบสำรวจออนไลน์				↔				
6	การจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการสำรวจความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีพิเศษ					↔			
7	การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ					↔	↔	↔	
8	การประมวลผลและวิเคราะห์ผลการสำรวจ							↔	
9	การจัดทำ (ร่าง) รายงานการศึกษาและปรับปรุง (ร่าง) รายงานการศึกษาตามความเห็นของคณะทำงาน						↔	↔	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

อันดับที่	การดำเนินการ	ปีงบประมาณ 2555							
		ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
10	การจัดประชุมคณะทำงานเพื่อพิจารณาผลการสำรวจ และร่างรายงานการศึกษา							↔	
11	นำเสนอ (ร่าง) รายงานการศึกษา ต่อผู้บริหารเพื่อทราบในเบื้องต้น								↔
12	การจัดประชุมเพื่อเสนอผลการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษต่อไป								↔
13	การจัดทำรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและยกระดับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษของ กสพ. ให้มากขึ้น เสนอต่อผู้บริหาร								↔
14	การจัดทำรายงานการศึกษาในรูปของเอกสาร เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ								↔
15	การจัดทำผลรายงานการศึกษาในรูปของเผยแพร่ผ่าน web site								↔

7. นิยามศัพท์

คดีพิเศษ หมายถึง คดีความผิดทางอาญาที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 21 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547[2]

กระบวนการสืบสวน หมายถึง กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด

กระบวนการสอบสวน หมายถึง กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา (ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ตอนท้าย ซึ่งแก้ไขโดยประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 22 พ.ศ. 2547) และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ

[2] พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 3

ผู้รับบริการ หมายถึง ผู้ร้องทุกข์/กล่าวโทษ ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย พยาน และญาติหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายหรือพยาน พนักงานอัยการ/อัยการทหาร สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐ-ภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

ผู้รับบริการ หมายถึง ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ-ภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้อง

ความเชื่อมั่น หมายถึง การมีศรัทธา เชื่อถือในคุณค่า ความสามารถ ความเที่ยงตรง ความถูกต้อง ความยุติธรรม หรือความเชื่อถือได้

8. ประโยชน์ที่ได้รับ

8.1 ทราบระดับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และทำให้ทราบถึงความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนในแต่ละกระบวนการ

8.2 รายงานการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงระดับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและยกระดับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษให้มากขึ้นต่อไป ซึ่งจากผลการสำรวจทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถพัฒนาระบบงานสืบสวนที่ลงรายละเอียดถึงกระบวนการที่ต้องปรับปรุงได้ กล่าวคือ กระบวนการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงานในชั้นสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบสวนและสอบสวน

การศึกษาความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษนี้ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ประกอบด้วยแนวคิดหลักทั่วไปในการสอบสวนคดีพิเศษ แนวคิดเกี่ยวกับการสืบสวน แนวคิดเกี่ยวกับการสอบสวน และกระบวนการสืบสวนและกระบวนการสอบสวน ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษา และออกแบบสำรวจต่อไป ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนอาชญากรรม

การสอบสวนคดีอาญาเป็นกลไกหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐออกแบบขึ้นเพื่อใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและความสงบสุขของสังคม บรรดาอารยประเทศทั้งหลายล้วนมีกระบวนการสอบสวนที่เป็นแบบอย่างของตนตามแต่ระบบกฎหมาย แต่ส่วนใหญ่แล้วไม่ว่าจะเป็นประเทศเล็ก ประเทศใหญ่ ประเทศล้าหลังหรือก้าวหน้า การสอบสวนคดีอาญาในเบื้องต้นมักอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนหรือตำรวจ เนื่องจากมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับสังคม และภารกิจการสอบสวนคดีอาญาเป็นภารกิจต่อเนื่องจากการรักษาความสงบเรียบร้อยนั่นเอง ซึ่งต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของพนักงานสอบสวนหรือตำรวจและความต่อเนื่องในการควบคุมอาชญากรรม เข้าร่วมกระบวนการสอบสวนคดีอาญาด้วยเสมอ

พนักงานสอบสวนคดีอาญาเป็นกลุ่มบุคคลลาดับแรก ที่เข้าไปดำเนินการเกี่ยวกับคดีตั้งแต่ขั้นตอนของการรับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษในความผิดที่เกิดขึ้น จึงต้องระลึกเสมอว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้ไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าเป็นผู้ได้กระทำความผิด ทั้งนี้เป็นไปตามหลัก Assumption of Innocent และได้ถูกรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39 พนักงานสอบสวนจึงต้องวางตัวเป็นกลาง มิใช่เพียงแต่สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพียงให้ยืนยันได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดประการเดียว ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องกระทำการสอบสวนด้วยความเป็นธรรมตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) กล่าวคือพนักงานสอบสวนต้องกระทำการสอบสวนภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย และให้ความเป็นธรรมกับคู่กรณีทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม พนักงานสอบสวน จึงต้องสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่มีอยู่ และนำมากลั่นกรองพิเคราะห์ว่าพยานหลักฐานใดน่าเชื่อถือได้ หรือรับฟังได้มากน้อยเพียงใด หากพยานหลักฐานไม่พอรับฟังได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด ต้องมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องและปล่อยตัวไปโดยเร็ว แต่หากว่ามีพยานหลักฐานยืนยันว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดต้องมีความเห็นควรสั่งฟ้อง และนาตัวผู้ต้องหาส่งพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป

การสอบสวนคดีอาญาจึงต้องเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง เพราะอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาเป็นการใช้อำนาจของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เพื่อให้ประเทศชาติและสังคมดารงอยู่ด้วยความผาสุก ปลอดภัยและประชาชนจะต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐด้วยความชอบธรรม

ส่วนการรวบรวมพยานหลักฐานชั้นสอบสวนมีหลักเกณฑ์อย่างใดนั้น ก็ต้องถือตามหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานของศาลเป็นหลัก โดยต้องถือว่าหากพยานหลักฐานใดศาลไม่รับฟังแล้ว พนักงานสอบสวนรวบรวมเข้ามาในคดีก็คงจะหาประโยชน์อันใดมิได้ และประการสำคัญก็อาจทำให้เสียหายต่อคดีได้ ซึ่งโดยหลักแล้วศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพราะต้องการความถูกต้องบริสุทธิ์ยุติธรรมของคดี พยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาจะต้องได้มาโดยชอบ

ด้วยเหตุนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงได้บัญญัติไว้ว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มิได้เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกหลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นฯลฯ” ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ ถือว่าการรับฟังพยานหลักฐานของศาลเป็นไปอย่างกว้างขวางที่จะรับฟังพยานหลักฐานทุกชนิดที่มีประโยชน์ต่อคดี แต่ถ้าเป็นการได้พยานหลักฐานมาโดยมิชอบดังกล่าวแล้วศาลจะปฏิเสธการรับฟังพยานหลักฐานเหล่านี้

2. ทฤษฎีการสอบสวน (INQUIRY THEORY)

ทฤษฎีการสอบสวน หมายถึง การนาหลักค้นหาความจริงและหลักเหตุผลมาใช้เป็นหลักแนวคิดในการสอบสวนรวบพยานหลักฐาน เพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่เป็นความจริงและถูกต้องอันจะทำให้เกิดความยุติธรรมตามความเป็นจริงได้อย่างแน่แท้

ทฤษฎีการสอบสวน มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ดังนี้

1) หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding)

(1) การฟังความทุกฝ่าย

(2) การตรวจสถานที่เกิดเหตุ

(3) การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์

(4) การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

(5) การจัดให้ทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที

(6) การใช้การสืบสวนก่อนเกิดเหตุ

2) หลักเหตุผล (Principle of Rationality

(1) เหตุผลธรรมดา

1. ที่มาขอสิ่งที่อ้าง
2. เพราะเหตุใดจึงมารู้เห็น
3. สิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียง

(2) เหตุผลทางวิทยาการ

(3) เหตุผลทางจิตวิทยา

ภาพที่ 2 ทฤษฎีการสอบสวน

1) หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding)

การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อระบบการดำเนินการกระบวนยุติธรรมทางอาญา เพราะถือว่าเป็นขั้นตอนแรกที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาได้ ดังนั้น ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องในชั้นนี้ คือ พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการจะต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริงหรือกลั่นกรองมูลคดีเบื้องต้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยจะต้องไม่มุ่งหวังที่จะไปค้นหาความจริงแต่เพียงในชั้นพิจารณาของศาลเท่านั้น เพราะถ้าในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลนี้มีการดำเนินการมาอย่างบกพร่องแล้ว ในชั้นพิจารณาของศาลก็อาจแก้ไขอะไรไม่ได้มากนัก ผลที่ติดตามมา คือ ความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมอาจไม่เกิดขึ้นเพราะเหตุว่าแม้ศาลเองเมื่อทำการพิจารณาพิพากษาคดีก็ต้องอาศัยพยานหลักฐานที่ได้มาจากกระบวนการในชั้นสอบสวน เป็นข้อพิจารณาประกอบด้วยเสมอ

หลักค้นหาความจริง หมายถึง การค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดี เพื่อให้ได้ข้อยุติตามความเป็นจริง ซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายของผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม พนักงานสอบสวนต้องนาเข้ามาในคดี เพื่อพิสูจน์ความจริงให้ได้ แบ่งออกได้ 6 กรณี ดังต่อไปนี้

(1) การฟังความทุกฝ่าย

การฟังความทุกฝ่ายนั้นถือว่าเป็นขั้นตอนอันสำคัญประการแรกที่จะทำการค้นหาความจริงของคดีได้เป็นอย่างดีที่สุด ซึ่งการดำเนินคดีในกระบวนยุติธรรมทางอาญานั้นมีระบบขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาอยู่ 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

1. ขั้นตอนการสอบสวนหรือในขั้นตอนชั้นก่อนฟ้องคดีต่อศาลซึ่งขั้นตอนการสอบสวนเป็นขั้นตอนของการแสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้น โดยกฎหมายได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการต่างก็มีหน้าที่ในการร่วมกันค้นหาความจริงเสียแต่เริ่มต้น แต่อย่างไรก็ดี การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนนั้นการสอบสวนมักจะเน้นหนักไปทางค้นหาความผิดมากกว่าเพื่อค้นหาความจริงของคดี ดังนั้น จึงต้องแก้ไข โดยใช้วิธีการสอบสวนที่จะเป็นการค้นหาความจริงเสนอให้ศาลเป็นผู้พิจารณาทั้งหมด โดยจะเสนอข้อเท็จจริงทั้งในทางที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่ผู้ต้องหาต่อศาล ซึ่งเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามหลักนิติบัญญัติของรัฐ (Due Process of Law) และทำโดยชอบด้วยกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจค้นเพื่อพิสูจน์ รวมทั้งการค้นหาพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ ซึ่งเท่ากับเป็นการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ของทุกฝ่ายก่อนเข้าสู่กระบวนการสุดท้าย คือ การพิเคราะห์พยานหลักฐานว่ามีความน่าเชื่อถือ (Credibility) เพื่อให้ได้ความจริงเป็นอันยุติก่อนที่จะนาไปปรับกับบทบัญญัติต่างๆ ของกฎหมาย โดยความจริงที่ได้มานั้นเป็นหลักฐานที่จะนำมาวินิจฉัยความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาต่อไป การค้นหาข้อเท็จจริงและหลักฐานในทางอาญาจึงเป็นการค้นหาความจริงทางคดีของเจ้าพนักงานของรัฐที่จะดำเนินการตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้เพื่อให้ได้ซึ่งความถูกต้อง ชอบธรรม และมีมูลความจริงของคดี ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการสอบดำเนินคดีอาญา

หลักการค้นหาความจริงในคดีอาญานั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมหรือเที่ยงธรรมของทุกฝ่ายได้ โดยเฉพาะถ้าพนักงานสอบสวนได้ทำการค้นหาความจริงเสียแต่เริ่มต้น ในชั้นสอบสวนซึ่งถือว่าเป็นต้นสายธารแห่งกระบวนการยุติธรรมแล้ว ก็จะทำให้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้รับการคุ้มครองจากรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ พนักงาน

สอบสวนที่ดีจะต้องพยายามสืบหาหลักฐานต่างๆ มาพิสูจน์ความผิด รวมทั้งความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วย ซึ่งถ้ามีผู้มากล่าวหาบุคคลใดว่าเป็นผู้กระทำความผิด และยังไม่มีหลักฐานตามสมควรน่าเชื่อว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดเสียก่อนแล้ว แต่เจ้าพนักงานหรือพนักงานสอบสวนก็ได้กระทำการสอบสวนบุคคลผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ต้องหาในทันที โดยไม่ได้คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพบุคคลขั้นพื้นฐาน ก็จะถือได้ว่ารัฐนั้นมิได้จัดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้มีประสิทธิภาพ

หากได้มองถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติแห่งประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 125 มีเจตนารมณ์คล้ายคลึงกับบทบัญญัติแห่งประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 โดยประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 125 นั้นใช้บังคับในชั้นพนักงานสอบสวนแต่บทบัญญัติแห่งประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 นั้นใช้บังคับในชั้นศาล โดยเทียบได้กับกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลด้วยตนเองนั้น ศาลก็จะต้องสั่งให้ทำการไต่สวนมูลฟ้องคดีเสียก่อนเสมอ เพื่อทำการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลขั้นต้นเสียก่อน ว่าคดีมีหลักฐานตามสมควรอันควรเชื่อว่าบุคคลที่ถูกฟ้องนั้นน่าจะเป็นผู้กระทำความผิดด้วยหรือไม่ และในระหว่างนั้นเองบุคคลที่ถูกฟ้องก็ยังมิได้ตกอยู่ในฐานะเป็นจำเลย หรือผู้ต้องหา แต่อย่างใดทั้งสิ้นจนกว่าศาลจะมีคำสั่งว่าคดีมีมูลและประทับฟ้องไว้เพื่อดำเนินการพิจารณาคดีจำเลยต่อไป บุคคลผู้ถูกฟ้องถึงจะตกอยู่ในฐานะจำเลย

กระบวนวิธีการดำเนินในชั้นเจ้าพนักงาน ก็จะต้องมีการดำเนินงานในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นแนวทางเดียวกันกับกระบวนการในชั้นศาล ซึ่งจะได้มีการจัดให้มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานขั้นต้นเสียก่อน ว่าคดีมีหลักฐานตามสมควรอันควรเชื่อว่าบุคคลที่ถูกฟ้องนั้นน่าจะเป็นผู้กระทำความผิดด้วยหรือไม่ และในระหว่างนั้นเองบุคคลที่ถูกฟ้องก็ยังมิได้ตกอยู่ในฐานะเป็นจำเลย หรือผู้ต้องหา แต่อย่างใดทั้งสิ้น จนกว่าศาลจะมีคำสั่งว่าคดีมีมูลและประทับฟ้องไว้ เพื่อดำเนินการพิจารณาคดีจำเลยต่อไป บุคคลผู้ถูกฟ้องถึงจะตกอยู่ในฐานะจำเลย ซึ่งกระบวนวิธีการดำเนินในชั้นเจ้าพนักงานก็จะต้องมีการดำเนินงานในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นแนวทางเดียวกันกับกระบวนการในชั้นศาล ซึ่งจะได้มีการจัดให้มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลได้อย่างแท้จริงต่อไป

ดังนั้น การค้นหาความจริงของคดีโดยการฟังความทุกฝ่ายเสียก่อน จึงมีความจำเป็นที่จะนำมาเป็นข้อพิจารณาเบื้องต้นที่พนักงานสอบสวนจะต้องนำมาเป็นหลักแนวคิดในการปฏิบัติงานที่สำคัญ ซึ่งจะขาดไปเสียมิได้แต่อย่างใด เพื่อวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมชั้นสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างดีที่สุด

(2) การตรวจสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียด

การตรวจสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียดเป็นการค้นหาความจริงที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพื่อหาร่องรอยและพยานหลักฐานทางคดี โดยอาจได้วัตถุพยานที่สามารถใช้สาหรับพิสูจน์ข้อเท็จจริงในทางคดีได้ จึงจำเป็นต้องทำบันทึกไว้โดยละเอียดและครบถ้วน ได้แก่ รอยลายพิมพ์นิ้วมือ รอยเท้าหรือรอยรองเท้า รอยงัด เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการ

กระทำผิด สิ่งของแปลกปลอมที่คนร้ายทำตกไว้ในที่เกิดเหตุ หรือบริเวณใกล้เคียง เช่น หยดเลือด เส้นผม เส้นขน รอยกระสุนปืน ปลอกกระสุนปืน ร่องรอยและสิ่งของต่างๆ ดังกล่าวนี้ พนักงานสอบสวนต้องตรวจหาและเก็บยึดไว้เป็นพยานหลักฐาน และสิ่งของบางอย่างอาจจะต้องให้ผู้ชำนาญการพิเศษดำเนินการตามกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์หรือวิทยาการ เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงของคดีได้ ซึ่งบรรดาร่องรอยและพยานหลักฐานเหล่านี้พนักงานสอบสวนอาจนำไปใช้ยืนยันเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้กระทำผิดได้ และจากการตรวจสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียดซึ่งได้พบร่องรอยพยานหลักฐานต่างๆ ทำให้พนักงานสอบสวนสามารถทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งคดี เพื่อใช้ประโยชน์ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล ในการช่วยค้นหาความจริงของคดี โดยสามารถนำมาพิจารณาประกอบหรือเปรียบเทียบกับถ้อยคำของพยานบุคคล ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้กล่าวหา พยานหรือผู้ต้องหาก็ตามว่ามีความสอดคล้องถูกต้องตรงกันหรือมีความน่าเชื่อถือได้เพียงใดหรือไม่

อีกประการหนึ่งเมื่อเนิ่นนานไปสภาพของสถานที่เกิดเหตุย่อมเปลี่ยนแปลงไปได้ และเมื่อถึงชั้นการพิจารณาคดีของศาล คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลไปเดินเผชิญสืบยังสถานที่เกิดเหตุเพื่อต่อสู้คดี ก็อาจทำให้ไม่สามารถค้นหาความจริงของคดีได้เพราะสภาพของสถานที่เกิดเหตุได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว โดยอาจเป็นการจงใจสร้างหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่เกิดเหตุขึ้นมาใหม่ และอาจจะเป็นที่เสียหายต่อคดีได้ ดังนั้น พนักงานสอบสวนที่มีความรอบคอบ จึงต้องดำเนินการให้มีพยานรับรองการตรวจสถานที่เกิดเหตุนั้น และหากมีการตรวจยึดสิ่งของต่างๆ ในสถานที่เกิดเหตุเพื่อไว้เป็นพยานหลักฐานก็ควรต้องทำบันทึกไว้ โดยอาจให้คู่ความหรือพยานรับรองก็ได้ ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนรวมรวบพยานหลักฐานเป็นอย่างมากด้วย เพราะจะทำให้พยานหลักฐานนั้นมีน้ำหนักรับฟังได้อย่างมั่นคง

(3) การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์

การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการค้นหาความจริงของคดีเช่นเดียวกัน พนักงานสอบสวนจึงต้องให้ความสำคัญกับการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ให้มาก หากสิ่งของใดๆ ที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีนั้นสามารถส่งไปทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่จะทำให้ช่วยค้นหาความจริงของคดีได้ โดยอาจถือได้ว่าพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นได้เข้ามาทำหน้าที่ชี้ข้อเท็จจริงให้เป็นอันยุติได้มากขึ้น เพราะเหตุว่าหลักทางวิทยาศาสตร์นั้นสามารถตรวจพิสูจน์ยืนยันได้อย่างแน่นอน และจากผลการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์นั้น จะเห็นได้ว่าหากผลการตรวจพิสูจน์ของกลางยืนยันอย่างไรแล้วก็ยากที่ฝ่ายใดจะหักล้างได้โดยง่าย เพราะเป็นพยานที่ไม่อาจจะมากลับคำได้เหมือนอย่างพยานบุคคล โดยบางครั้งพยานวัตถุของกลางที่พนักงานสอบสวนตรวจยึดได้จากที่เกิดเหตุหรือจากตัวผู้ต้องหาและนำไปตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อยืนยันความผิดของผู้ต้องหานั้น อาจมีความเชื่อถือได้มากกว่าพยานบุคคลซึ่งเป็นประจักษ์พยานเสียอีก เพราะประจักษ์พยานซึ่งเป็นพยานบุคคลอาจมีการพูดเท็จหรือกลับคำในชั้นศาลได้ทุกเมื่อทำให้เกิดความเสียหายต่อคดีได้มาก และพยานวัตถุหรือพยานเอกสารของกลางดังกล่าวนั้นอาจเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (Best Evidence) ในคดีได้

ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงควรคำนึงถึงหลักการค้นหาความจริงจากการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ในคดีให้มากที่สุด ถึงแม้ในคดีจะมีประจักษ์พยานก็ตาม พนักงานสอบสวนก็ต้องขอส่งของกลางไปทำการตรวจพิสูจน์ เช่น นำปืนของกลางที่ตรวจยึดได้จากที่เกิดเหตุหรือจากตัวผู้ต้องหาไปตรวจลายมือที่ปืนของกลางหรือตรวจเปรียบเทียบกับลูกกระสุนปืนที่ตรวจยึดได้จากที่เกิดเหตุจากร่างกายของผู้ตาย ผู้บาดเจ็บ ว่าเป็นกระสุน

ปืนที่ยิงมาจากกระบอกปืนของกลางหรือไม่ หรือการตรวจพิสูจน์หยดเลือด เส้นผม เส้นขน น้ำลาย ที่เก็บได้จากในที่เกิดเหตุ เป็นต้น โดยคิดเสมอว่าประจักษ์พยานนั้นอาจให้การบิดเบือนข้อเท็จจริงบางอย่าง หรือกลับคำให้การก็จะมีผลกระทบต่อคดีได้โดยตรง

ผลการตรวจชันสูตรพลิกศพของแพทย์ทางนิติเวช ความเห็นของแพทย์เกี่ยวกับสาเหตุของการตาย หรือเกี่ยวกับบาดแผล ซึ่งก็เป็นการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานที่สืบได้จากศพหรือจากร่างกายของมนุษย์ (Body Evidence) ก็นับว่ามีความสำคัญมากเช่นเดียวกัน เพราะหากความเห็นของแพทย์ดังกล่าวไม่ตรงกับประจักษ์พยาน หรือพยานหลักฐานอื่นๆ ก็อาจทำให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนมีข้อพิรุธได้ เช่น พยานให้การว่าเห็นจำเลยใช้มีดพร้าฟันผู้ตาย แต่ตามรายงานการชันสูตรพลิกศพกลับบอกว่าผู้ตายถูกของแข็งตีที่ศีรษะซึ่งข้อพิรุธดังกล่าวนั้นศาลอาจนำมาวินิจฉัยเป็นเหตุให้ยกฟ้องจำเลยได้ เพราะพยานหลักฐานต่างๆ มีความเคลือบแคลงกันอยู่ เป็นต้น

(4) การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพเป็นการบรรยายถึงพฤติการณ์การกระทำความผิดของผู้ต้องหาตามขั้นตอนที่เกิดขึ้นจริง ตั้งแต่เริ่มกระทำความผิด โดยการเริ่มวางแผน จัดเตรียมอาวุธ เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใดอย่างใด เป็นต้น และขณะกระทำความผิดได้กระทำอย่างใด ที่ใด และภายหลังกระทำความผิดได้นำเครื่องมืออาวุธไปทิ้งหรือซุกซ่อนไว้ที่ใด หรือนำทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไปจำหน่ายหรือซุกซ่อนไว้ที่ใด เป็นต้น และถ้าหากการทำแผนนาชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหา สอดคล้องกับพยานหลักฐานอื่นๆ ด้วยแล้ว เชื่อว่าผู้ต้องหากระทำโดยความสมัครใจ เพราะถ้าหากกระทำโดยไม่สมัครใจแล้วก็เป็นการยากที่ผู้ใดจะรู้ถึงขั้นตอนการกระทำความผิดต่างๆ นั้น สอดคล้องกับพยานหลักฐานอื่นๆ ได้ทั้งหมด และหากการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหานั้น เมื่อผู้ต้องหาได้นำชี้หรือแสดงท่าทางในการกระทำความผิดไม่สอดคล้องกับสถานที่เกิดเหตุ หรือพยานหลักฐานอื่นๆ ด้วยแล้ว ก็อาจไม่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาจะรับคำสารภาพด้วยความเป็นจริง ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ผู้ต้องหานั้นรับสมอ้างว่าเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง โดยกระทำการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดที่แท้จริง หรืออาจจะถูกอิทธิพลข่มขู่จากผู้กระทำความผิดให้รับว่าเป็นผู้กระทำความผิดแทนก็อาจเป็นได้ หรือหากเป็นกรณีที่ผู้ต้องหารับสารภาพทั้งในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนและนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ จึงมีความสำคัญต่อการค้นหาความจริงในการสอบสวนรวมรวบพยานหลักฐานได้เป็นอย่างดีที่สุดอีกประการหนึ่ง

หากการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพได้กระทำต่อหน้าสื่อมวลชนและชาวบ้านจำนวนมาก และมีการถ่ายภาพหรือวิดีโอประกอบคดีไว้ด้วย ทั้งนี้ ถ้าไม่เป็นความจริง ผู้ต้องหาก็คงจะไม่ยอมกระทำเช่นนั้น เพราะจะไม่มีผู้ใดสามารถบังคับให้ผู้ต้องหาดำเนินการนำชี้ตามแผนการในการกระทำความผิดประกอบคำรับสารภาพได้ทั้งหมด ถ้าหากผู้ต้องหาไม่ได้กระทำด้วยความสมัครใจเสียเอง จึงเป็นเหตุผลแสดงว่าผู้ต้องหาได้ให้การรับสารภาพด้วยความสมัครใจ และมีน้ำหนักในการรับฟังได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยเฉพาะการถ่ายภาพประกอบคำรับสารภาพช่วยในการวินิจฉัยคดีของศาลได้มาก ศาลเคยวินิจฉัยในคดีที่จำเลยกลับคำให้การชั้นสอบสวนเป็นให้การปฏิเสธในชั้นพิจารณาโดยอ้างว่าที่ให้การรับสารภาพเพราะถูกตำรวจซ้อม ส่วนภาพถ่ายแสดงการนำชี้ที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนเป็นผู้บังคับขู่เข็ญให้แสดงท่าทาง ซึ่งตามภาพถ่ายที่จำเลยนาชี้สถานที่เกิดเหตุนั้น จำเลยแสดงความวิตกกังวลหรือมีสีหน้าแห่งความเกรงกลัวแต่อย่างใด ตรงกันข้ามไม่น่าเชื่อว่า

พนักงานสอบสวนจะกล้าใช้กำลังบังคับหรือข่มขืนใจให้จำเลยแสดงท่าทางต่างๆ จึงฟังได้ว่าจำเลยให้การรับสารภาพและนำชี้สถานที่เกิดเหตุโดยสมัครใจ[3]

(5) การจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที

การจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที เป็นการค้นหาความจริงอย่างหนึ่ง ซึ่งในกรณีที่พยานหรือผู้เสียหายได้ให้การยืนยันในชั้นสอบสวนและระบุข้อเท็จจริงว่าพยานเห็นผู้ต้องหาก่อน ขณะ หรือหลังจากการกระทำความผิดก็ตาม และเป็นกรณีที่พยานหรือผู้เสียหายให้การว่ารู้จักผู้ต้องหาแต่ไม่ได้คุ้นเคยด้วย หรือไม่รู้จักมาก่อน แต่เห็นหน้าอีกสามารถจำได้ ตามที่ได้ให้การไว้กับพนักงานสอบสวนโดยละเอียดแล้ว เมื่อมีการจับตัวผู้ต้องหามาได้แล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาโดยเร็วในโอกาสแรกที่สามารถกระทำได้ ทั้งนี้เพื่อทำการพิสูจน์ยืนยันว่าพยานหรือผู้เสียหายนั้นสามารถจาผู้ต้องหาได้อย่างแน่นอนตามที่ได้ให้การกับพนักงานสอบสวนไว้ และในข้อสำคัญอีกประการที่จะต้องจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาไว้ในทันทีก็เนื่องมาจากว่าหากภายหลังพยานหรือผู้เสียหายเบิกความในชั้นพิจารณาคดีของศาลแล้วกลับคำจากคำให้การยืนยันในชั้นสอบสวน เมื่อพิจารณาประกอบคำเบิกความของพยานปากอื่นแล้วมีเหตุผลให้เชื่อว่าประจักษ์พยานดังกล่าวเห็นเหตุการณ์ดังที่ให้การไว้จริง การที่ประจักษ์พยานมาเบิกความในชั้นศาลและไม่ยืนยันว่าจำเลยเป็นคนร้ายจึงเป็นการบ่ายเบี่ยงทานองช่วยเหลือจำเลยให้พ้นผิด ศาลก็จะเชื่อคำให้การในชั้นสอบสวน

เพราะฉะนั้น การชี้ตัวจำเลยไว้ตั้งแต่ในชั้นสอบสวนจึงมีความสำคัญมากต่อการค้นหาความจริงของคดี โดยจะเป็นการสอบสวนเพื่อตรวจสอบยืนยันตามคำให้การของพยานหรือผู้เสียหายว่าได้เห็นและยืนยันว่าสามารถจาคนร้ายว่าเป็นจำเลยได้อย่างแท้จริงหรือไม่ แต่ถ้าหากพยานหรือผู้เสียหาย เป็นผู้รู้จักหรือคุ้นเคยกับผู้ต้องหาเป็นอย่างดีแล้วพนักงานสอบสวนนั้นอาจไม่ต้องจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาก็ได้ เพราะการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาก็ไม่ได้ทำให้พยานหลักฐานนั้นมีน้ำหนักดีขึ้นแต่อย่างใด เพราะเหตุว่าพยานหรือผู้เสียหายได้ทำการยืนยันว่าผู้ต้องหาเป็นบุคคลใด หรือชื่อใด อย่างชัดเจนอยู่แล้ว[4]

(6) การใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้น

วิธีการสืบสวนก่อนเกิดเหตุเป็นการค้นหาความจริงของคดีได้เป็นอย่างดีอีกวิธีหนึ่ง โดยเสมือนกับเป็นการเตรียมการหาพยานหลักฐานไว้ก่อนที่ความผิดจะเกิดขึ้น เพราะเหตุว่าการกระทำความผิดบางประเภทผู้กระทำความผิดอาจได้ใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่ วิธีการอันเป็นพิเศษสลับซับซ้อนมีเครือข่ายและความเชื่อมโยงอย่างเป็นกระบวนการ และกระทำในรูปแบบองค์กรอาชญากรรม เช่น ขบวนการค้ายาเสพติด การค้าหญิงและเด็ก การค้าอาวุธสงคราม อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และขบวนการก่อการร้ายข้ามชาติ เป็นต้น ซึ่งอาชญากรรมดังกล่าวเหล่านี้อาจเป็นการยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานเมื่อความผิดเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นการใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้น จึงมีความจำเป็นต่อการแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อนำมายืนยันความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาได้

[3] คำพิพากษาฎีกาที่ 4550/2528

[4] คำพิพากษาฎีกาที่ 485/2542

ทั้งนี้ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วผู้กระทำความผิด มักจะหาวิธีกลบเกลื่อนร่องรอยการกระทำความผิดด้วยวิธีการต่างๆ อย่างแยบยล โดยพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดเหล่านี้มักมีการขยายเครือข่ายเชื่อมโยงและดำเนินการประกอบอาชญากรรมทั้งในประเทศและนอกประเทศ โดยมีเครือข่ายเป็นองค์กรอาชญากรรม ยากต่อการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อจะนำมาดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ ก่อให้เกิดปัญหาในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงาน เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นแล้วอีกทั้งอาจจะเป็นการป้องกันการกระทำความผิดหรือเป็นการเฝ้าระวัง มิให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสที่จะกระทำความผิดเกิดขึ้นได้ หรืออาจทำได้ยากขึ้น ดังนั้นการเฝ้าติดตามสืบสวนการกระทำของคนร้ายก่อนความผิดเกิดขึ้นนี้ ซึ่งเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานได้ทำการสืบสวนการเฝ้าสังเกตการณ์ หรือการสะกดรอยติดตาม แผนการของคนร้ายก่อนเกิดเหตุ หรืออาจจะเป็นการปลอมตัวเข้าไปอยู่ร่วมกันในเหตุการณ์การกระทำผิดด้วยกันกับคนร้าย โดยเป็นการเข้าสะกดรอยติดตามแผนการการกระทำผิดของคนร้ายนั้นโดยตลอด หรือการใช้วิธีการสืบสวนโดยใช้สายลับ เข้าไปปะปนร่วมกระทำความผิดกับคนร้าย และคอยให้ข่าวการเคลื่อนไหวของคนร้ายโดยตลอดเช่นกัน ซึ่งจะทำให้เห็นพฤติการณ์ของการกระทำความผิดเกิดขึ้น ถึงเทคนิควิธีการในการกระทำความผิดของคนร้ายได้อย่างชัดเจน และอาจทำให้รู้ถึงเจตนาร่วมกันกระทำความผิดของจำเลยทั้งหมดได้ ซึ่งเป็นไป**ตามหลักการค้นหาความจริง**ของคดีได้เป็นอย่างดี โดยเจ้าพนักงานย่อมสามารถทำบันทึกและนำพยานหลักฐานเหล่านั้นมาประกอบคดี ซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานที่ดีและมีน้ำหนักรับฟังได้มั่นคงมาก

2) หลักเหตุผล (Principle of Rationality)

พนักงานสอบสวนต้องคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานที่ได้มาดังกล่าวนั้นด้วยว่าจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงหรือสามารถค้นหาความจริงของคดีได้ด้วย โดยต้องนำพยานหลักฐานต่างๆ มาพิเคราะห์ถึงผลแห่งรูปคดีว่าพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วนั้น มีความสอดคล้องเชื่อมโยงและสมเหตุและผลต่อกันมากน้อยเพียงใด โดยถึงแม้พยานทุกปากจะให้การสอดคล้องกันก็จริง ก็จะต้องทำการไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบทุกแง่ทุกมุมของการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ซึ่งต้องพิจารณาความเป็นไปได้และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น โดยต้องพิเคราะห์ถึงเหตุผลประกอบด้วยเสมอ

หลักเหตุผล หมายถึง ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยยึดถึงเหตุผลและความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันของพยานนั้นๆ ด้วยว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริง และสามารถรับฟังได้อย่างแน่นอน ซึ่งหลักเหตุผลดังกล่าวนั้นต้องนำมาเป็นหลักในการพิเคราะห์ถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาว่าสามารถค้นหาความจริงได้ โดยแม้พยานทุกปากจะยืนยันสอดคล้องต้องกันก็ตาม แต่ถ้าเป็นการขัดกันต่อเหตุผลอยู่ในตัว กรณีเช่นนี้ก็ย่อมไม่อาจรับฟังได้ เช่น พยานให้การว่าเห็นคนร้ายใช้ปืนยิงออกมาเมื่อผู้เสียหายเข้าไป แต่ปรากฏว่าผู้เสียหายมีบาดแผลที่ข้างหลังแห่งเดียว หรือพยานให้การว่า เห็นจำเลยนั่งอยู่ที่พื้นยิงผู้ตาย ซึ่งยืนอยู่วิถีกระสุนต้องแล่นจากต่ำไปหาสูง ถ้าบาดแผลของผู้ตายอยู่ในระดับแนวตรงเช่นนี้ย่อมขัดต่อหลักเหตุผล หรือพยานทุกปากให้การว่าคนร้ายใช้ปืนยาวจ่อยิงนาย ก. ทางด้านหลังขณะนอนตะแคงอยู่ เมื่อถูกยิงแล้วนาย ก. ได้ระบุว่านาย ข. เป็นคนยิงแล้ว นาย ก. ก็ถึงแก่ความตาย เช่นนี้เมื่อพิเคราะห์ดูตามหลักเหตุผลแล้ว จะเห็นได้ว่า นาย ก. ไม่มีทางเห็นคนร้ายเลย เพราะคนร้ายเข้ามาจ่อยิงข้างหลัง คำให้การของพยาน (เป็นคำบอกกล่าวของ

ผู้รู้ตัวว่าใกล้จะถึงแก่ความตายรับฟังได้) แต่คำให้การของพยานเหล่านี้ก็ไม่ชอบด้วยเหตุผล เป็นการปรักปรำผู้ต้องหามากกว่าจึงรับฟังไม่ได้

ในการที่พยานหลายคนเห็นเหตุการณ์ในขณะเดียวกัน พยานคนหนึ่งให้การอย่างหนึ่ง อีกคนหนึ่งให้การอีกอย่างหนึ่ง ไม่เหมือนกัน จึงเรียกว่าเหตุผลขัดกันอยู่ในตัว ถ้าจะเชื่อคำให้การของพยานคนใดคนหนึ่ง คำพยานอีกคนหนึ่งก็เป็นเท็จ ดังนั้นในทางคดีจึงไม่ควรเชื่อคำพยานทั้งสองนั้น

นอกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมีพยานหลักฐานอื่นใดมาประกอบให้สอดคล้องต้องกัน ให้มีความเป็นเหตุเป็นผล ก็อาจทราบได้ว่าควรรับฟังพยานปากใดมากกว่ากันและพยานปากไหนเป็นความเท็จ เพราะไม่สอดคล้องกับเหตุและผลอื่นของพยานนั้น

หลักเหตุผล แบ่งออกได้เป็น 3 กรณีดังต่อไปนี้

1) เหตุผลธรรมดา (Normal Rationality)

เหตุผลธรรมดา (Normal Rationality) หมายถึง เหตุผลธรรมดาทั่ว ๆ ไป ซึ่งวิญญูชนหรือบุคคลทั่วไปย่อมรู้และเข้าใจในสิ่งนั้นหรือเหตุผลนั้น ๆ ได้ โดยไม่ต้องมีความรู้หรือความชำนาญเป็นพิเศษอย่างใดก็รู้หรือเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ได้ แยกออกได้เป็น 3 ประการ คือ

(1) ที่มาของสิ่งที่อ้าง

ที่มาของสิ่งที่อ้าง ได้แก่ ที่มาหรือความเป็นมาของการได้พยานหลักฐานต่าง ๆ นั้นมานั้นจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ขัดต่อหลักกฎหมาย รวมทั้งมูลที่ก่อให้เกิดที่มาของสิ่งที่อ้างนั้น เหตุผลจะต้องเข้ากันได้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ และสามารถแสดงถึงสิ่งนั้น ๆ ขึ้นมาได้อย่างสอดคล้องกับสิ่งที่กล่าวอ้างมา

ที่มาของสิ่งที่อ้างถึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กรณี

1. ที่มาของสิ่งที่อ้างถึงกรณีพยานบุคคล

การที่บุคคลใดจะกล่าวอ้างถึงสิ่งใดนั้นไม่ใช่ของยาก ใคร ๆ ก็พูดได้ และอาจให้ถ้อยคำได้โดยไม่ต้องรู้ไม่ต้องเห็นอะไรมาเลย เพียงแต่ได้รับคำบอกเล่าจากบุคคลอื่นมาก็อาจให้ถ้อยคำเช่นนั้นได้ แต่การที่บุคคลใดจะกล่าวอ้างว่าได้เห็นหรือรู้มาและจำได้ตามความเป็นจริงนั้น จะต้องแสดงเหตุผลได้อย่างถูกต้องและเหตุผลนั้นสามารถสอดคล้องเข้ากันได้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงได้

ดังนั้น การกล่าวอ้างถึงสิ่งใด ๆ ของพยานบุคคลจะต้องเป็นสิ่งที่ตนนั้นเป็นผู้เห็นหรือได้ยินมาด้วยตนเอง จึงจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

ถ้าพยานรู้เห็นมาจริงแล้วจะต้องแสดงเหตุผลได้อย่างถูกต้อง ถึงจะถูกซักถามกลับไปกลับมาอย่างไรก็ตาม ก็ต้องตอบได้โดยถูกต้อง จะผิดไปบ้างก็เพียงเล็กน้อยที่เรียกว่า “พลความ” ไม่ใช่ข้อสำคัญ ความคลาดเคลื่อนในเหตุพลความนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปตามธรรมดาที่จะต้องมีการคลาดเคลื่อนไปบ้าง แต่ถ้าหากบุคคลจะจำได้โดยละเอียดตลอดจนพลความทุกอย่างก็จำได้ทั้งหมดไม่มีอะไรเหลืออยู่เลย กลับจะต้องเรียกว่าขัดกับหลักเหตุผลหรือไม่น่าเชื่อเพราะเป็นการขัดกับหลักกฎของเหตุผลธรรมดา เช่น พยานให้การว่า ได้เห็นผู้ต้องหา

ซึ่งไม่เคยรู้จักมาก่อนวิ่งผ่านหน้าไปจำได้ว่าเป็นผู้ต้องหาแน่นอน เพราะเห็นความผิดปกติในร่างกายของผู้ต้องหาจนหมดจดทุกอย่าง เช่น ตำหนิแผลเป็นอยู่ที่ใดบ้าง มีไฝอยู่ที่ใดบ้าง หรือมีความพิการในร่างกายอยู่ที่ใดบ้างจนหมดจดทุกอย่าง เป็นต้น ซึ่งเป็นการผิดวิสัยธรรมดาของบุคคลที่จะเห็นและจำได้อย่างนั้น เพราะผู้ต้องหาวิ่งผ่านหน้าพยานไปในระยะเวลาไม่ถึง 2 นาที เป็นการเหลือวิสัยที่จะมองเห็นได้ทั้งหมดทุกอย่าง จึงไม่น่าเชื่อว่าให้การตามความเป็นจริงเพราะขัดต่อหลักเหตุผล

อย่างไรเป็นข้อสำคัญ อย่างไรเป็นพลความนั้นต้องพิจารณาดูว่า สิ่งใดเป็นรายละเอียดที่คนธรรมดาจะต้องพิจารณาโดยละเอียด จึงจะรู้ได้แสดงว่าสิ่งนั้นเป็นพลความ แต่ถ้าสิ่งใดเมื่อพิจารณาเพียงเล็กน้อยก็จะทราบได้นั้นแสดงว่าสิ่งนั้นเป็นข้อสำคัญ เช่น มีคนร้ายชิงทรัพย์ มีพยาน 2 ปาก ปากหนึ่งว่าคนร้ายไว้หนวดโพกศีรษะ ส่วนอีกปากหนึ่งเบิกความว่าคนร้ายไม่ได้ไว้หนวดและไม่ได้โพกศีรษะ อย่างนี้เป็นการแตกต่างในข้อสำคัญ (เพราะคนธรรมดาเมื่อมองไปที่บุคคลเมื่อมองไปที่บุคคลใดย่อมเห็นได้ทันทีว่าบุคคลนั้นไว้หนวดหรือโพกศีรษะหรือไม่) แต่ถ้าพยานปากหนึ่งว่าคนร้ายนุ่งกางเกงขายาวสีดา อีกปากหนึ่งว่าสีเทา หรือพยานปากหนึ่งว่าคนร้ายใส่เสื้อสีขาว อีกปากหนึ่งว่าเสื้อสีนวล อย่างนี้เรียกว่า พลความ เพราะการแตกต่างเช่นนี้เป็นเพียงการแตกต่าง.ในรายละเอียดซึ่งไม่ถือว่าเป็นข้อสำคัญ แต่ถ้าเป็นการให้การแตกต่างกันในข้อสำคัญนั้น อาจไม่น่าเชื่อถือได้

2. ที่มาของสิ่งที่อ้างถึงกรณีพยานวัตถุ

การได้มาซึ่งพยานวัตถุหรือที่มาของพยานวัตถุนั้น ต้องได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นศาลจะไม่รับฟังวัตถุพยานนั้น และก็จะไม่เกิดประโยชน์ต่อคดีแต่อย่างใด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 242 บัญญัติว่า “ในระหว่างสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาสิ่งของซึ่งเป็นพยานวัตถุ ต้องให้คู่ความหรือพยานตรวจดู

ถ้ามีการแก้ห่อหรือทำลายตรา การห่อหรือการตีตราใหม่ให้ทำต่อหน้าคู่ความหรือพยานที่เกี่ยวข้องนั้น”

ดังนั้น การที่ได้มาซึ่งพยานวัตถุนั้นต้องมีคู่ความหรือพยานรับรองถึงการได้มาด้วยว่าเป็นพยานวัตถุที่ถูกต้องตามสภาพของพยานนั้นไม่มีการแต่งเติมหรือได้มาโดยมิชอบด้วยประการอื่นใดก็สามารถรับฟังเป็นพยานได้ เช่น ภาพถ่ายที่เกิดเหตุรถชนกันเป็นภาพจำลองวัตถุมีพยานเบิกความรับรองการถ่ายภาพ ซึ่งเป็นพยานได้[5]

แต่อย่างไรก็ตาม การที่เจ้าพนักงานได้มาซึ่งพยานวัตถุโดยการสืบค้นมาได้จากสถานที่เกิดเหตุหรือจากสถานที่ใด ๆ ก็ตาม เจ้าพนักงานนั้นก็ต้องบรรจุหีบห่อและตีตราให้เรียบร้อยด้วย รวมทั้งให้ทำเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 101 บัญญัติว่า “สิ่งของซึ่งยึดได้ในการค้นให้ห่อหรือบรรจุหีบห่อตีตราไว้ หรือให้ทาเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญ” โดยอาจให้ผู้ที่เป็นพยานในการตรวจค้นนั้นลงลายมือชื่อทำเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญเพื่อป้องกันการสับเปลี่ยนสิ่งของที่ทำการตรวจค้นได้ อีกทั้งบันทึกแห่งการตรวจค้นและบัญชีสิ่งของนั้น ให้อ่านให้ผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลในครอบครัวผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทนหรือพยานฟังแล้วแต่กรณี แล้วให้

[5] คำพิพากษาฎีกาที่ 143/2521

ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 103 วรรคสอง) ซึ่งก็จะถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบ เช่น ของกลางจำนวนมากเป็นชิ้นส่วนรถที่ตรวจค้นได้จากที่รโหฐาน ซึ่งได้มีการตรวจสอบกันแล้ว และให้จำเลยรับรองไว้ว่าของกลางต่าง ๆ นั้น ค้นได้ที่รโหฐานดังกล่าว ซึ่งจำเลยก็ได้ลงชื่อรับรองความถูกต้องไว้ตามบัญชีของกลาง ของกลางอันเป็นพยานวัตถุเหล่านี้จึงใช้ยันจำเลยได้[6]

3. ที่มาของสิ่งที่อ้างถึงกรณีพยานเอกสาร

การได้มาซึ่งพยานเอกสาร หรือที่มาของพยานเอกสารนั้นต้องมีที่มาของพยานเอกสารนั้นด้วย มิใช่พยานเอกสารที่ส่งเข้ามาอยู่ในสานวนคดีลอย ๆ โดยไม่ได้มีการสืบพยานประกอบพยานเอกสารนั้นอาจไม่น่าเชื่อถือ เพราะไม่ทราบถึงที่มาของพยานเอกสารนั้น

กรณีเอกสารเอกชนที่ทาขึ้นแต่ฝ่ายเดียว ย่อมมีน้ำหนักน้อยเพราะอาจทำขึ้นได้โดยฝ่ายเดียวเพื่อสนับสนุนฝ่ายตนโดยไม่เป็นความจริงก็เป็นไปได้ ต่างกับเอกสารที่ทำขึ้นสองฝ่ายโดยลงลายมือชื่อร่วมกัน จะมีน้ำหนักมาก และน่าเชื่อถือ เพราะถือว่าทั้งสองฝ่ายต่างรับรองมาแล้ว

ถ้าเป็นเอกสารเอกชนซึ่งบุคคลภายนอกทำขึ้นซึ่งไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องแต่อย่างใด และเป็นเอกสารที่ทำเป็นระบบในวิสัยทางการค้าปกติ เช่น เอกสารของธนาคารก็จะมีน้ำหนักรับฟังได้และถ้าเป็นเอกสารที่มีความเก่าแก่มีมานาน ก็จะมีน้ำหนักให้รับฟังสนับสนุนคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เช่นกัน เพราะมิใช่เป็นเอกสารที่ทำขึ้นใหม่เพื่อจะสร้างเอกสารอันเป็นเท็จขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้

อย่างไรก็ตาม เอกสารที่มีการขูดลบ ขีดฆ่า หรือเขียนข้อความแทรกในที่ต่าง ๆ ของเอกสาร โดยไม่มีคู่ความหรือพยานรับรอง หรือเอกสารที่เขียนด้วยสีหมึกและลักษณะตัวอักษรที่แตกต่างกัน อาจเป็นที่สงสัยว่ามีการปลอมแปลงหรือเพิ่มเติมขึ้นมาภายหลังได้เช่นกัน จึงอาจไม่มีน้ำหนักในการรับฟัง

ถ้าเป็นเอกสารมหาชน หรือเอกสารราชการ ย่อมมีน้ำหนักน่าเชื่อถือได้มากกว่าเอกสารทั่วไป ว่าเป็นเอกสารที่มีการบันทึกไว้ตามความเป็นจริง และถูกต้อง

(2) เพราะเหตุใดจึงมารู้เห็น

เพราะเหตุใดจึงมารู้เห็น ได้แก่ มูลเหตุที่บุคคลจะมารู้มาเห็นได้นั้นจะต้องมีเหตุผลของการมารู้เห็นนั้น ด้วยว่ามารู้มาเห็นได้เพราะอะไร เพราะตามธรรมดาบุคคลที่จะมารู้เห็นจะต้องมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดจึงจะไปเห็นและรู้เหตุการณ์นั้นได้ ซึ่งถ้าไม่สามารถแสดงเหตุผลนั้นได้ หรือแสดงเหตุผลแล้วไม่มีเหตุผลเพียงพอของการที่จะไปรู้เห็นมาได้ ก็อาจจะถือได้ว่าไม่ได้ไปรู้เห็นมาจริง แต่เป็นการสร้างหรือแต่งเติมข้อเท็จจริงขึ้นมาปรักปรำเขา เช่น ไปธุระอย่างใดอย่างหนึ่งมาจึงได้ไปพบเหตุการณ์นั้น หรือบ้านอยู่แถวนั้น และขณะเห็นเหตุการณ์กำลังทำอะไรอยู่ เช่น กำลังเดินอยู่หรือกำลังรับประทานอาหารอยู่ที่ใด เป็นต้น แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่บุคคลที่มารู้เห็นเหตุการณ์นั้นอ้างว่าได้มาพบเห็นโดยบังเอิญ ซึ่งไม่ได้มีกิจธุระแต่อย่างใด หรือไม่มีความจำเป็นอันใดที่จะต้องมาบริเวณนั้นทั้งสิ้น จึงได้มารู้เห็นดังนี้อาจถือได้ว่าไม่มีเหตุผลเพียงพอของการที่จะได้มารู้เห็น จึงเห็นได้ว่าบุคคลนั้นอาจไม่ได้ไปรู้เห็นมาจริง แต่เป็นการแต่ง

[6] คำพิพากษาฎีกาที่ 5455/2534

เติมข้อเท็จจริงขึ้นมาก็เป็นได้ซึ่งพนักงานสอบสวนก็อาจจะต้องรับฟังถ้อยคำของบุคคลดังกล่าวนี้ด้วยความระมัดระวัง และทำการพิเคราะห์ว่าคำพยานนั้นมีความน่าเชื่อถือได้เพียงใดด้วย

(3) สิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียง

สิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียง ได้แก่ สิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ใกล้ชิดหรือใกล้เคียงกับสถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่อ้างถึง โดยมีหลักอยู่ว่า เมื่อเห็นเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นแล้ว บริเวณใกล้เคียงจะต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือหลายสิ่งอยู่ด้วยเสมอไปในบริเวณนั้น ๆ

ข้อพิจารณาอีกอย่างหนึ่ง คือ บุคคลที่เห็นเหตุการณ์นั้นย่อมจะต้องเห็นสิ่งแวดล้อมของสถานที่ใกล้เคียงอื่น ๆ ด้วยไม่มากก็น้อย สุดแต่ความสามารถของบุคคลนั้น ๆ แต่ถ้าบุคคลใดเห็นเหตุการณ์อย่างใดแล้วแต่ไม่เห็นสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงอย่างใดเลย หรือตอบถึงสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงได้ไม่ถูกต้องตามสภาพที่เป็นจริงดังนี้ย่อมถือว่าขัดต่อหลักเหตุผลไม่น่าเชื่อถือ เช่น พยานบางคนให้การไปตามคำสอนของบุคคลอื่น โดยพยานมิได้รู้เห็นเองจริง ๆ เมื่อถูกถามถึงสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงโดยละเอียดมักจะตอบให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงไม่ได้ ซึ่งเหตุผลนั้นก็แสดงได้ว่าพยานมิได้เห็นเหตุการณ์นั้นด้วยตนเอง หรือแสดงว่าพยานนั้นไม่เคยไปยังสถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่อ้างถึงนั้นเลย และการแสดงถึงสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงของพยานนั้นจำต้องใช้ความระมัดระวังในการวินิจฉัยคำพยานให้มาก พยานบางคนแสดงถึงสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงได้โดยละเอียดหมดจดผิดวิสัยธรรมดาของบุคคลที่จะจดจามาได้เช่นนั้นบางสิ่งบางอย่างไม่น่าจะจำก็จำมา ดังนี้แสดงไปได้ว่าพยานไม่เห็นสิ่งที่อ้างถึง แต่ได้มีการซักซ้อมกันขึ้นในภายหลัง หรือสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงในส่วนสำคัญซึ่งตามธรรมดาควรจะได้เห็นแต่กลับไม่เห็นกลับไปเห็นในสิ่งที่ไม่น่าจะเห็น ซึ่งพยานอย่างนี้ก็ไม่น่าเชื่อถือ เช่น บริเวณสถานที่ เกิดเหตุหรือสถานที่อ้างถึงมีสิ่งสำคัญที่ควรเห็นได้ชัด อาทิ มีวัดอยู่ใกล้ที่เกิดเหตุกลับไม่เห็น แต่เห็นเพียงต้นไม้ใหญ่ต้นเดียวซึ่งอยู่ใกล้กับศพผู้ตาย หรือถูกถามว่าบ้านที่เกิดเหตุทาสีอะไร ตอบไม่ได้ แต่ห้องที่เกิดเหตุทาสีอะไร กลับตอบได้ แสดงว่าผิดตามวิสัยธรรมดาไม่น่าเชื่อว่าจะมารู้เห็นจริง

2) เหตุผลทางวิทยาการ (Scientific Rationality)

เหตุผลทางวิทยาการ หมายถึง เหตุผลในหลักวิทยาการหรือวิทยาศาสตร์ ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่สามารถให้ความเห็นได้ จะให้เหตุผลหรือความเห็นได้ก็เฉพาะผู้มีความรู้ ความชำนาญเป็นชำนาญเป็นพิเศษ (ผู้ชำนาญการพิเศษ) เป็นผู้ให้ความเห็นเท่านั้น

เหตุผลทางวิทยาการนี้ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการวินิจฉัยคดี เพราะเป็นการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งถือว่าสามารถให้ความจริงได้อย่างแน่นอน จึงเห็นได้ว่าปัจจุบันการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้เข้ามาทาหน้าที่ตุลาการชี้ข้อเท็จจริงให้เป็นอันยุติได้มากยิ่งขึ้น

การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเหตุผลทางวิทยาการ หรือวิทยาศาสตร์นี้มีสิ่งที่จะต้องพิสูจน์อยู่มากมายในหลายกรณีด้วยกันจนอาจกล่าวได้ว่าบรรดาคดีอาญาแทบทุกเรื่องย่อมมีสิ่งที่สามารถทำการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ เพราะโดยปกติในการกระทำผิดนั้น ผู้กระทำผิดนั้นย่อมทิ้งร่องรอยไว้อยู่เสมอ ร่องรอยนั้นจะเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ได้โดยตรงว่าใครเป็นคนร้าย และอาจเป็นช่องทางช่วยในการสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดต่อมาด้วย และถึงแม้ว่าคดีจะไม่มีประจักษ์พยานก็ตามโดยอาจมีเพียงพยานเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ศาลก็รับฟังลงโทษจำเลยได้

การนำหลักวิทยาการมาช่วยในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ การตรวจพิสูจน์บาดแผลหรือศพทางนิติเวชและสามารถนำมาเป็นพยานหลักฐานยืนยันความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาได้เป็นอย่างดี โดยสามารถให้ข้อเท็จจริงและเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุดได้ (Best Evidence) เพราะการพิสูจน์ทางวิทยาการนั้น สามารถให้ความเชื่อถือได้อย่างแน่นอน ซึ่งจะเห็นได้ว่าบางครั้งประจักษ์พยานเองก็ไม่อาจเชื่อถือได้แน่นอนนัก เพราะอาจเป็นการให้การเพื่อช่วยเหลือหรือปรักปรำผู้ถูกกล่าวหาได้ ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องนำเอาหลักเหตุผลทางวิทยาการมาช่วยในการกลั่นกรองมูลคดี อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของคดีได้มากที่สุด เช่น ผลการตรวจจากเครื่องตรวจพิสูจน์เอกสาร (Documenter) เกี่ยวกับการปลอมแปลงเอกสารต่าง ๆ ผลจากการตรวจโดยเครื่องตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์สารพันธุกรรม (DNA) จากเลือด น้ำลาย ปัสสาวะ น้ำอสุจิ รากผม หรือเนื้อเยื่อของบุคคลซึ่งสามารถยืนยันตัวบุคคลได้อย่างแน่นอน หรือเครื่องตรวจเปรียบเทียบลูกและปลอกกระสุน (IBIS) ซึ่งผลการตรวจพิสูจน์ลูกกระสุนปืนที่เก็บได้จากผู้ตายกับอาวุธปืนของกลางว่าเป็นลูกกระสุนปืนที่ยิงมาจากอาวุธปืนกระบอกเดียวกันหรือไม่

ตัวอย่างเช่น มีคดีฆ่าคนตายซึ่งแม้คดีนั้นมีประจักษ์พยานผู้เห็นเหตุการณ์ก็ตาม และผู้ตายถูกฆ่าตายด้วยอาวุธปืน มีบาดแผลเป็นรอยกระสุนที่ร่างกายของผู้ตายและมีพยานแวดล้อมกรณี และชั้นจับกุมผู้ต้องหาให้การรับสารภาพด้วย ครั้นถึงชั้นพิจารณาของศาลให้การปฏิเสธ และประจักษ์พยานเองก็ให้การกลับคำในชั้นศาล ดังนี้จะเห็นได้ว่าประจักษ์พยานซึ่งปกติแล้วน่าจะเป็นพยานที่ดีที่สุดในคดีนี้แต่กลับไม่เป็น ซึ่งแท้จริงแล้วพยานวัตถุ คือ อาวุธปืนที่ตรวจยึดได้จากผู้ต้องหานั้นเป็นพยานที่มีความสำคัญที่จะสามารถตรวจพิสูจน์โดยใช้หลักทางวิทยาการ (พิสูจน์หลักฐาน) นำมาเป็นพยานหลักฐานยืนยันความผิดหรือความบริสุทธิ์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นพยานที่ดีที่สุดในคดีนี้ เช่นแม้โจทก์จะมีผู้เสียหายเพียงปากเดียวเบิกความยืนยันว่าจำเลยที่ 1 เป็นคนร้าย แต่ในชั้นจับกุมและสอบสวนจำเลยที่ 1 ให้การรับสารภาพว่าได้ร่วมกระทำความผิดด้วย ทั้งได้นำชี้เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพไว้ถึงสองครั้ง กับยังปรากฏด้วยว่าหลังเกิดเหตุแล้ว จำเลยที่ 1 ได้นำอาวุธปืนลูกซองสั้นไปฝากบุคคลอื่นไว้ อาวุธปืนกระบอกนี้เมื่อนำมาพิสูจน์เปรียบเทียบกับปลอกกระสุนปืนลูกซองที่พบให้ที่เกิดเหตุ ปรากฏว่าเป็นปลอกกระสุนปืนลูกซองที่ยิงมาจากอาวุธปืนกระบอกดังกล่าว พยานหลักฐานโจทก์จึงประกอบกันมั่นคงฟังได้ว่าจำเลยที่ 1 ได้ร่วมกระทำความผิดดังโจทก์ฟ้อง[7]

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากพยานหลักฐานทางวิทยาการขัดแย้งกับพยานบุคคล ดังนี้ พยานหลักฐานทางวิทยาการ (เหตุผลทางวิทยาการ) รับฟังได้มากกว่า เช่น พยานบุคคลของโจทก์เบิกความว่าจำเลยใช้ปืนยิง แต่ตามรายงานชันสูตรบาดแผลว่าเป็นรอยถูกกระสุนปืนลูกซอง เมื่อพยานวัตถุขัดกับพยานบุคคล ต้องถือว่าพยานวัตถุเป็นพยานที่รับฟังได้มากกว่า[8]

3) เหตุผลทางจิตวิทยา (Psychological Rationality)

เหตุผลทางจิตวิทยา หมายถึง เหตุผลที่อาศัยความพินิจพิเคราะห์ทางจิตวิทยา ซึ่งต้องมองถึงภาวะแห่งจิตใจของบุคคลเข้ามาช่วยในการกลั่นกรองมูลคดีและชั่งน้ำหนักคำพยาน

[7] คำพิพากษาฎีกาที่ 231/2530

[8] คำพิพากษาฎีกาที่ 1118/2479

การพิเคราะห์คำพยานเพื่อค้นหาความจริงของมูลคดีให้เป็นที่ยุติ และสามารถที่จะให้ความเชื่อถือได้อย่างแน่นอนแล้ว นอกจากพนักงานสอบสวนจะอาศัยการพินิจพิเคราะห์ด้วยเหตุผลธรรมดา และเหตุผลทางวิทยาการแล้ว เพื่อให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเกิดประสิทธิภาพเป็นอย่างดีที่สุด พนักงานสอบสวนยังจะต้องอาศัยเหตุผลอีกอย่างหนึ่งเป็นหลักในการรับฟังข้อเท็จจริงให้เป็นอันยุติ คือ เหตุผลทางจิตวิทยาด้วย เพราะเหตุว่าไม่ว่าจะเป็นการพิเคราะห์พยานด้วย เหตุผลธรรมดาและเหตุผลทางวิทยา การมีความสอดคล้องต้องกันแล้วก็ตาม แต่ก็อาจเป็นไปได้ว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มานั้นคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจทำการตกแต่งข้อเท็จจริงขึ้นมา เพื่อสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของตน ปรักปรำฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะฉะนั้นเหตุผลทางจิตวิทยาจึงมีความสำคัญที่จะต้องนำมาพิเคราะห์ประกอบในการรับฟังพยานหลักฐานในข้อเท็จจริงนั้น ๆ ประกอบด้วยเสมอ เพื่อจะทำให้การรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนมีความละเอียดรอบคอบและให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่ายได้เป็นอย่างดี และประการสำคัญจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอบสวนรวมพยานหลักฐานได้ต่อไป

ดังนั้น เหตุผลทางจิตวิทยา หมายถึง หลักในการค้นหาความจริงในทางภาวะจิตใจของพยาน หรือความน่าจะเป็นของภาวะจิตใจในบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี อันเป็นความนึกคิดในจิตใจและแสดงออกมาเป็นผลของการกระทำตามความประสงค์ภายใต้แห่งภาวะของจิตในขณะนั้น ซึ่งจะทำให้เกิดผลของการกระทำและการแสดงออกที่มั่นคงต่อความเป็นจริง หรือเกิดอากัปกิริยาของการกระทำที่เป็นพิรุธ ถ้าหากว่าให้การหรือเบิกความไม่ตรงต่อความเป็นจริงหรือไม่สอดคล้องกับหลักความน่าจะเป็นไปตามธรรมชาติของบุคคลนั้น ซึ่งในหลักทางจิตวิทยานั้นเป็นการแสดงออกมาภายใต้เหตุผลแห่งภาวะจิตใจของบุคคล จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักเหตุผลทางจิตวิทยานั้นสามารถนำมากลั่นกรองมูลคดีและชั่งน้ำหนักคำพยานได้อย่างมั่นคง ดังนั้นแม้คำพยานนั้นจะสอดคล้องในเหตุผลธรรมดา และไม่ขัดกับเหตุผลทางวิทยาการแล้วก็ตาม แต่สุดท้ายแล้วความมั่นคงของคดีจะทาได้โดยปราศจากข้อสงสัยอย่างแท้จริงนั้น คำพยานควรจะถูกกลั่นกรองหลาย ๆ ชั้นและทุกทางที่สามารถจะทาได้ ฉะนั้น เหตุผลทางจิตวิทยาจึงเป็นทางหนึ่งซึ่งจะทำการกลั่นกรองมูลคดีได้เป็นอย่างดี จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่ง ที่เจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนจะต้องพิเคราะห์คำพยานโดยอาศัยเหตุผลทางจิตวิทยาด้วย

เหตุผลทางจิตวิทยา (Psychological Rationality) แบ่งออกได้หลายกรณี ดังต่อไปนี้

(1) ต้องทราบความสัมพันธ์ของพยานกับคู่กรณี หรือความเกี่ยวข้องในทางคดีของคำพยานนั้นให้ได้ความชัดเจนเสียก่อน

(2) ความเป็นพิรุธในพฤติการณ์การณ์การกระทำของคู่กรณี

(3) การบันทึกถ้อยคำด้วยความรวดเร็ว

(4) อากัปกิริยาของคำพยานในขณะให้การหรือเบิกความ

การนำเหตุผลทางจิตวิทยามาใช้เป็นประโยชน์ต่อการชั่งน้ำหนักคำพยาน ซึ่งจะทำให้การพินิจพิเคราะห์คำพยาน เพื่อกลั่นกรองมูลคดีด้วยความรอบคอบมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการค้นหาข้อความจริงของมูลคดีได้อย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งสำคัญที่เจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนพึงจะต้องใช้ความพินิจพิเคราะห์พยานโดยนำเหตุผลทางจิตวิทยามาช่วยในการสอบสวนกลั่นกรองคดีอีกทางหนึ่งด้วย เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงของมูลคดีเป็นยุติมีความเชื่อถือได้อย่างแน่นอน

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า บทบาทของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องกระทำด้วยความบริสุทธิ์และยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(1) พยานหลักฐานที่ได้มาด้วยความชอบธรรมและโดยชอบด้วยกฎหมาย

(2) ต้องคำนึงว่าพยานหลักฐานทุกชนิดที่ได้ทำการรวบรวมมานั้นมีความสำคัญเท่ากันหมดจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งเสียมิได้เลย ถ้าเป็นพยานหลักฐานที่ทำการรวบรวมได้โดยชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นพฤติเหตุแวดล้อมกรณีหรือพยานบอกเล่าก็ตาม

(3) ยึดหลักปฏิบัติในการค้นหาความจริงของคดีและใช้ดุลพินิจในการรับฟัง

(4) ต้องพิเคราะห์ถึงหลักเหตุผลของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานต่าง ๆ นั้นว่า มีความสอดคล้องต้องกันกับพยานหลักฐานอื่นๆ ที่ได้มาด้วยหรือไม่ เพียงใดเพื่อจะได้ทำการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนให้มีความถูกต้องแท้จริงของคดีเป็นอย่างดีที่สุด

(5) พนักงานสอบสวนจะต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังกล่าวด้วยความเป็นกลาง โดยไม่มีอคติใด ๆ

โดยหลักแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่มีคุณค่าต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีและมีน้ำหนักน่าเชื่อถือต่อการพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลให้มากที่สุด แต่หากพยานที่ดีที่สุด (Best Evidence) นั้นหาไม่ได้ก็ย่อมจะแสวงหาพยานหลักฐานชั้นรองที่มีน้ำหนักและเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่จะชี้ให้เห็นว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือบริสุทธิ์ นำมารวบรวมไว้ในสานวนได้ โดยถ้าพนักงานสอบสวนระลึกเสมอว่า พยานที่ดีที่สุด คือ พยานที่ได้มาจากการสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวแล้ว ถ้าสอบสวนรวบรวมได้มากเท่าไรก็ยิ่งดี เพื่อผลในการพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งหมดที่มีอยู่ประกอบเหตุผลเข้าด้วยกัน อันจะทำให้เป็นที่แน่ใจว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือบริสุทธิ์ และจะเห็นได้ว่าไม่มีบทบัญญัติกฎหมายห้ามมิให้ศาลรับฟังคำให้การชั้นสอบสวนเป็นข้อประกอบการพิจารณาของศาลแต่อย่างใดและหากพยานหลักฐานชั้นสอบสวนมีนาหนักเหตุผล ศาลก็จะรับฟังยิ่งกว่าคำเบิกความในชั้นพิจารณาของศาลเสียอีก และก็จะเป็นการพิสูจน์ยืนยันความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้เป็นอย่างดี[9]

3. ความหมายและวัตถุประสงค์ของการสืบสวนและสอบสวน

1) ความหมายและวัตถุประสงค์ของการสืบสวน

ความหมายของการสืบสวน

การสืบสวน หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

[9] จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. **หลักและทฤษฎีการสอบสวน**. กรุงเทพฯ : พิมพ์อักษร, 2550. หน้า 1 - 257.

วัตถุประสงค์ของการสืบสวน

การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนมีวัตถุประสงค์ คือ การสืบสวนก่อนที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เพื่อผลประโยชน์ในการป้องกันหรือเป็นแนวทางสำหรับการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ปัจจัยเป็นปัญหาข้อมูลสำคัญในการแสวงหาข้อที่จริงและหลักฐาน สำหรับวางแนวทางในการป้องกัน มิให้กระทำความผิดเกิดขึ้น ซึ่งการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด มีวัตถุประสงค์นี้ คือ การสืบสวนหลังจากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ซึ่งอาจแยกได้เป็น 3 ประการ

(1) ในกรณีที่จับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้ การสืบสวนดังกล่าวนี้จะเป็นการสืบสวนเพื่อแสวงหาหลักฐานต่างๆ จากพยานบุคคล พยานเอกสาร และวัตถุพยาน เพื่อนำมาพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในขั้นการสอบสวน

(2) ในกรณีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ยังจับตัวไม่ได้ การสืบสวนดังกล่าวนี้นอกจากจะเป็นการสืบสวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเกี่ยวกับรายละเอียดแห่งความผิดแล้ว ยังต้องการทำการสืบสวนเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิด

(3) ในกรณีที่ไม่ทราบตัวผู้กระทำความผิด และยังไม่ทราบรายละเอียดแห่งความผิด การสืบสวนในลักษณะนี้จะต้องทำการสืบสวนแสวงหาข้อที่เท็จจริงและหลักฐานให้ได้ รายละเอียดว่าใครเป็นผู้กระทำความผิด (Who) กระทำความผิดอะไร (What) และทำความผิดเมื่อใด (When) กระทำความผิดที่ไหน (Where) ทำไมจึงกระทำความผิด (Why) และกระทำความผิดอย่างไร (How)

การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อวัตถุประสงค์ในการสืบสวนดังกล่าวข้างต้นอาจได้จากบุคคลและสถานที่

ทั้งนี้ ผู้มีหน้าที่การสืบสวนควรรู้ สรุปได้ 3 ประการคือ

(1) ความรู้ทั่วไปในท้องที่ซึ่งได้แก่ภูมิประเทศ สถานที่ สิ่งของต่างๆตลอดจนบุคคลที่อยู่ในท้องที่รับผิดชอบและสามารถนำมาประมวลเป็นข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้องตรงกับความต้องการ

(2) ความรู้เกี่ยวกับประวัติอาชญากรรม หรือบุคคลผู้มีประพฤติกรรมโน้มเอียงไปในทางผิดกฎหมาย เช่น ผู้ที่เคยต้องโทษ บุคคลติดยาเสพติดให้โทษ บุคคลที่ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง บุคคลประพฤติตนเป็นอันธพาล ฯลฯ

(3) ความรู้เกี่ยวกับแหล่งข่าวต่างๆ อาทิเช่น ร้านเสริมสวย ร้านตัดผม ร้านกาแฟ ร้านถ่ายรูป ไนต์คลับ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่างๆ

2) ความหมายและวัตถุประสงค์ของการสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้ถูกกระทำ ความผิดมาฟ้องลงโทษ ดังนั้น “การสอบสวน” จึงมีขึ้นต่อเมื่อเกิดความผิดอาญาแล้ว ต่างกับ “การสืบสวน” ซึ่งอาจมีขึ้นก่อนเกิดความผิดอาญาหรือเมื่อเกิดความผิดอาญาแล้วก็ได้

ความหมายของการสอบสวนตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) ลักษณะการกระทำ

การสอบสวนเป็นการกระทำโดยพนักงานสอบสวนอันเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการอื่น ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แยกพิจารณาได้ ดังนี้

1. การรวบรวมพยานหลักฐาน การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นไปตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ซึ่งบัญญัติให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กูระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือ ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ซึ่งในการรวบรวมพยานหลักฐานนี้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจ กระทำการอย่างใดที่กฎหมายให้อำนาจไว้ได้ เช่น ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอมหรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือค้นเพื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำผิด เป็นต้น

2. การดำเนินการอื่น ๆ การสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้น นอกจากจะรวบรวมพยานหลักฐานโดยตรงแล้ว ยังอาจดำเนินการอื่น ๆ ได้อีกด้วย เช่น ควบคุมผู้ต้องหาและนำผู้ต้องหาไปยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายขังไว้ระหว่างการสอบสวน หรือวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว เป็นต้น

(2) วัตถุประสงค์ของการกระทำ

วัตถุประสงค์ของการกระทำการสอบสวนมีวัตถุประสงค์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ดังนี้

1. เพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดที่จะกล่าวหา
2. เพื่อพิสูจน์ความจริงที่กล่าวหา
3. เพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ

4. กระบวนการสืบสอบและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

จากการสืบสวนและสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น คณะทำงานตามโครงการศึกษา เรื่อง ความเชื่อมั่นต่อการสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตามคำสั่งกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ 167/2555 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานตามโครงการศึกษา เรื่อง ความเชื่อมั่นต่อการสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2555 ได้กำหนดกระบวนการสืบสวนและกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อใช้ในการศึกษาและสำรวจความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดังนี้

1) กระบวนการสืบสวน

กระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษในการศึกษานี้ ประกอบด้วย

(1) การรับคำร้องทุกข์/คำกล่าวโทษ/การรับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา

(2) การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเบื้องต้น เช่น การออกหมายเรียกหน่วยงานหรือบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือมอบเอกสารรวมถึงการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เป็นต้น

(3) การบันทึกถ้อยคำผู้ที่เกี่ยวข้อง

(4) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(5) การพิจารณาทำความเห็นและสรุปรายงานการสืบสวน

(6) การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน

2) กระบวนการสอบสวน

กระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษในการศึกษานี้ ประกอบด้วย

(1) การรับเป็นคดีพิเศษ

(2) การสอบสวนปากคำผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย และพยาน

(3) การรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมาย เช่น การออกหมายเรียก การเข้าตรวจ การค้นและยึด เป็นต้น

(4) การบูรณาการและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การสนธิกำลัง เป็นต้น

(5) การมีพนักงานอัยการ/อัยการทหาร ร่วมสอบสวน หรือการมีบุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ

(6) การใช้อำนาจพิเศษตามกฎหมาย เช่น การค้นโดยไม่มีหมาย การดักฟัง และการแฝงตัว เป็นต้น

(7) การดำเนินการเกี่ยวกับผู้ต้องหา เช่น การออกหมายจับ การขัง และการปล่อยชั่วคราว เป็นต้น

(8) การดำเนินการสอบสวนตามหลักสิทธิมนุษยชน

(9) การคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่เป็นคดีพิเศษและที่มีการร้องขอให้ดำเนินการ

(10) การพิจารณาทำความเห็นและสรุปรายงานการสอบสวน

(11) การส่งสำนวนการสอบสวนคดีพิเศษให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย

(12) การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน

ทั้งนี้ กระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษดังกล่าวนั้น ผู้ศึกษาได้นำไปใช้ในการกำหนดกรอบการศึกษาวิจัย และจัดทำแบบสำรวจ ตลอดจนวิเคราะห์ผลการศึกษา

5. องค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอบสวน

ในขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญา มีบุคคลหลายฝ่ายจากหลายองค์กรเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย เช่น ในคดีชิงทรัพย์เรื่องหนึ่ง เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น บุคคลผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ จะเข้ามามีส่วนร่วมเริ่มตั้งแต่ผู้เสียหายแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานตำรวจ ติดตามจับบักมุผู้ต้องหามาได้ ส่งฝากขังต่อศาล เจ้าพนักงานราชทัณฑ์รับไปดูแลต่อในระหว่างการสอบสวน เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานและแพทย์นิติเวชต้องทำการตรวจพิสูจน์อาวุธและร่องรอยบาดแผล

ถ้าผู้ต้องหาเป็นเด็ก นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ต้องเข้ามาร่วมสอบปากคำด้วย เป็นต้น ในคดีอาญาโดยทั่วไปมีผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) พนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน บุคคลซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีอำนาจในการสอบสวนได้ คือ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน ซึ่งประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 18 และ 20 ได้กำหนดตัวบุคคลดังกล่าวไว้ แยกได้เป็น

(1) คดีความผิดเกิดในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ บุคคลที่ระบุไว้ในมาตรา 18 วรรคสอง คือ ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

(2) คดีความผิดเกิดในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ได้แก่ บุคคลที่ระบุไว้ในมาตรา 18 วรรคแรก คือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

(3) คดีความผิดเกิดนอกราชอาณาจักร ได้แก่ บุคคลที่ระบุไว้ในมาตรา 20 คือ (1) อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน (2) พนักงานสอบสวนที่ได้รับมอบหมายหน้าที่จากอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน (3) พนักงานสอบสวนซึ่งผู้ต้องหาถูกจับในเขตอำนาจ (4) พนักงานสอบสวน ซึ่งรัฐบาลประเทศอื่นหรือบุคคลที่ได้รับความเสียหายได้ร้องฟ้องให้ทำโทษผู้ต้องหา ในกรณี (3) และ (4) อำนาจสอบสวนเกิดขึ้นเฉพาะในกรณีจำเป็นในระหว่างรอคำสั่งจากอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเท่านั้น

2) เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษา ความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพัสดี เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม

3) ผู้เสียหาย ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6

4) ผู้ต้องหา ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2(2) หมายถึง บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล

5) ผู้กล่าวหา คำว่า ผู้กล่าวหาไม่ได้มีบัญญัตินิยามไว้ในกฎหมายโดยตรง แต่เป็นคำที่นิยมใช้กันในแวดวงของตำรวจ หมายถึง ผู้ที่เป็นคู่ความกับผู้ต้องหาในคดีที่สอบสวน ผู้กล่าวหาว่ามี 2 ประเภท ประเภทแรก ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีนั้น ประเภทที่สอง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐในคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย เจ้าพนักงานของรัฐจึงเป็นผู้กล่าวหาเสียเอง เพื่อเปิดคดีทำการสอบสวน และมีใช้เรื่อยมาจนเป็นคำที่ยอมรับกันในกระบวนการยุติธรรม

6) พนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 2(5) หมายถึง เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล และเป็นตัวแทนของฝ่ายผู้เสียหายดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล บางครั้งก็เป็นตัวแทนฝ่ายจำเลย

ในกรณีที่รัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐตกเป็นผู้ต้องหาเสียเอง ทั้งนี้ จะเป็นข้าราชการในสำนักงานอัยการสูงสุด หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้

7) ศาล ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งประเภทศาลเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจได้ ดังนี้

ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ผู้ต้องหา เป็นเด็กและเยาวชน อายุตั้งแต่ 10 ปี และไม่เกิน 18 ปี

ศาลแขวง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ศาลอาญาและศาลจังหวัด มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีระวางโทษจำคุก เกินสามปี หรือปรับเกินหกหมื่นบาท อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างก็ได้ ซึ่งเป็นคดีที่มีโทษสูงกว่าอำนาจของศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้

ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เป็นศาลสูงซึ่งพิจารณาคดีที่ส่งขึ้นมาจากศาลชั้นต้น เพื่อให้ผู้พิพากษาผู้พิพากษาศาลสูง ซึ่งมีประสบการณ์สูงกว่าได้ทำการทบทวนอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมอย่างแท้จริง

ศาลทหาร มีอำนาจพิจารณาคดีที่ผู้ต้องหาเป็นทหาร ยกเว้นกรณีที่ทหาร กระทำผิดร่วมกับพลเรือนให้ส่งฟ้องที่ศาลพลเรือน หรือพิจารณาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ในช่วงเวลาพิเศษ หรือในพื้นที่พิเศษที่ประกาศใช้เท่านั้น เช่น ในกรณีสงคราม เป็นต้น

8) หน่วยงานช่วยทางวิชาการอื่น เช่น หน่วยแพทย์นิติเวช ทำหน้าที่ตรวจ พิสูจน์บาดแผลหรือศพในทางนิติเวชศาสตร์ หน่วยงานด้านพิสูจน์หลักฐาน ตรวจหลักฐาน ทางเคมี ฟิสิกส์ เช่น ตรวจพิสูจน์พิษ วิถีกระสุนปืน ลายมือชื่อในเอกสาร รหัสพันธุกรรม บุคคล นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ช่วยในการสอบปากคำเด็ก เป็นต้น

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจหรือการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ศึกษากำหนดระเบียบวิธีการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

1.1 การกำหนดกลุ่มประชากร

การศึกษาครั้งนี้ กำหนดกลุ่มประชากรซึ่งเป็นผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง กระบวนการสร้างคุณค่า กระบวนการสนับสนุน ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ลงวันที่ 30 มกราคม 2556 ประกอบด้วย

(1) ผู้รับบริการ ได้แก่ ประชาชนผู้ร้องทุกข์/กล่าวโทษ หน่วยงานภาครัฐ-เอกชนที่เกี่ยวข้อง (ทั้งในและต่างประเทศ) ผู้ต้องหา พนักงานอัยการ/อัยการทหาร สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) / สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) และบุคลากรในสังกัดกรม

(2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ-เอกชนที่เกี่ยวข้อง

1.2 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ TARO YAMANE[10] ซึ่งกำหนดว่า ประชากรเกิน 100,000 คน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 โดยมีสูตรการหาขนาดตัวอย่าง (n) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N = จำนวนประชากร
e = ค่าความคลาดเคลื่อน
โดย e อยู่ที่ 5%

ปัจจุบัน (ธันวาคม 2555) ประเทศไทยมีจำนวนประชากร 64,456,695 คน[11] ซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสำรวจจำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน

[10] ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. **การใช้ SPSS เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล**. ปรับปรุงครั้งที่ 5. พฤศจิกายน 2548. 274 หน้า. อัดสำเนา. (อัดสำเนาครั้งแรก เดือนสิงหาคม 2541. 238 หน้า ; ปรับปรุงครั้งที่ 2 เดือนตุลาคม 2542. 257 หน้า ; ปรับปรุงครั้งที่ 3 กันยายน 2543. 315 หน้า ; ปรับปรุงครั้งที่ 4 สิงหาคม 2544. 352 หน้า)

2. การสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรเป็น 2 กลุ่ม โดยกำหนดให้เก็บรวมรวบข้อมูลจากผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง กระบวนการสร้างคุณค่า กระบวนการสนับสนุน ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ลงวันที่ 30 มกราคม 2556 จำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน

3. การเก็บรวบรวมแบบสำรวจและจำนวนแบบสำรวจที่ได้รับคืน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมแบบสำรวจ ซึ่งได้รับแบบสำรวจคืนในจำนวนที่เกินกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ดังนี้

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมแบบสำรวจ

วิธีการเก็บรวบรวมแบบสำรวจมี 2 วิธีการ ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมแบบสำรวจจากเอกสาร

การเก็บรวบรวมแบบสำรวจจากเอกสาร มีวิธีการดังนี้

(1) การดำเนินการโดยความร่วมมือจากสำนักสำนัก/กอง/กลุ่มงาน/ศูนย์ ภายในกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดังนี้

1.1 การเก็บรวบรวมแบบสำรวจจากประชาชนทั่วไป โดยส่วนพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ

1.2 การเก็บรวบรวมแบบสำรวจจากผู้รับบริการ โดยความร่วมมือจากสำนัก/กอง/กลุ่มงาน/ศูนย์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่

1.1.1 สำนักบริหารกลาง

1.1.2 ศูนย์บริหารคดีพิเศษ

1.1.3 สำนักกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ

1.1.4 สำนักคดีการเงินการธนาคาร

1.1.5 สำนักคดีความมั่นคง

1.1.6 สำนักคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

1.1.7 สำนักคดีทรัพย์สินทางปัญญา

1.1.8 สำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ

---

[11] ประกาศสานักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกเป็นกรุงเทพมหานคร และจังหวัดต่าง ๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2555 (ออนไลน์ http://stat.bora.dopa.go.th/xstat/pop55_1.html)

1.1.9 สำนักคดีภาษีอากร

1.1.10 สำนักคดีอาญาพิเศษ 1

1.1.11 สำนักคดีอาญาพิเศษ 2

1.1.12 สำนักคดีอาญาพิเศษ 3

1.1.13 สำนักเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ

1.1.14 สำนักปฏิบัติการคดีพิเศษภาค

1.1.15 ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษภาคเหนือ

1.1.16 ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1.17 ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษภาคตะวันออก

1.1.18 ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษภาคใต้

1.1.19 ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1.20 ศูนย์บริหารคดีพิเศษ

1.1.21 ศูนย์ปราบปรามการค้ามนุษย์

1.1.22 ศูนย์ปราบปรามผู้มีอิทธิพล

1.3 การเก็บรวบรวมแบบสำรวจจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยความร่วมมือจากศูนย์เครือข่ายและพันธมิตรภาคประชาชน กรมสอบสวนคดีพิเศษ ทั่วประเทศ

2) การขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมแบบสำรวจจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีพิเศษ จำนวน 19 หน่วยงาน ได้แก่

1.1 สำนักงานคดีพิเศษ สำนักงานอัยการสูงสุด

1.2 สำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด

1.3 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

1.4 สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช.

1.5 สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ท.

1.6 สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ส.

1.7 สำนักงานคณะกรรมการ ปปง.

1.8 สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

1.9 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

1.10 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

1.11 กรมทรัพย์สินทางปัญญา

1.12 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

1.13 กรมศุลกากร

1.14 กรมสรรพาสามิต

1.15 กรมป่าไม้

1.16 กรมสรรพากร

1.17 กรมอุทยาน สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

1.18 กรมที่ดิน

1.19 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

2) การเก็บรวบรวมแบบสำรวจโดยแบบสำรวจออนไลน์

ผู้ศึกษาได้จัดทำแบบสำรวจออนไลน์ https://www.surveycan.com/survey113580 ผ่าน https://www.dsi.go.th/ (หัวข้อย่อยของ “ประกาศ สพน. ...”) ซึ่งประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสำรวจผ่าน web site ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

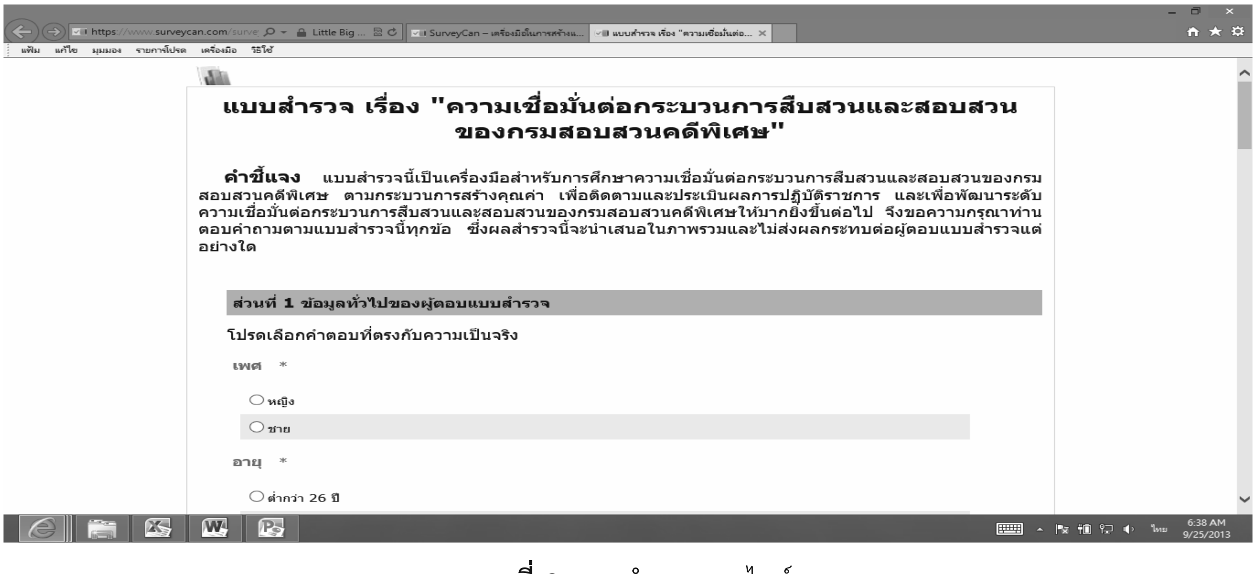

ภาพที่ 3 แบบสำรวจออนไลน์

ทั้งนี้ ในการสำรวจครั้งนี้ได้รับความร่วมมือในการจัดเก็บรวบรวมแบบสำรวจจากสำนัก/กอง/กลุ่มงาน/ศูนย์ ภายในกรมสอบสวนคดีพิเศษ และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวน 531 ราย

4. การสร้างแบบสำรวจ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสำรวจครั้งนี้ เป็นการสร้างแบบสำรวจมีวิธีการ การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสำรวจ และส่วนประกอบของแบบสำรวจ ดังนี้

4.1 วิธีการสร้างแบบสำรวจ

(1) การศึกษาแนวคิดทฤษฎี การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ/ผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

(2) การสร้างแนวประเด็นคำถาม นำเสนอต่อที่ประชุมคณะทำงานเพื่อร่วมกันพิจารณา กำหนดขอบเขต จัดหมวดหมู่ ความสอดคล้อง เหมาะสม และครอบคลุมของแนวประเด็นคำถาม

4.3 การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสำรวจ

แบบสำรวจที่ผ่านการวิธีการออกแบบตามข้อ 4.1 แล้ว ผู้ศึกษาได้ดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสำรวจ โดยนำแบบสำรวจไปทดสอบ (Try-out) ใช้กับกลุ่มประชากรจำนวน 30 คน ก่อนเก็บข้อมูลจริงและนำกลับมาหาความเชื่อมั่นของแบบสำรวจ โดยนำผลของข้อมูลที่ได้เฉพาะที่มีการวัดมาตราส่วนประมาณค่ามาคำนวณหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรของ Cronbrach ซึ่งเรียกว่า “สหสัมประสิทธิ์แอลฟา” (Alpha – Coefficient) ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้ค่าความเชื่อมั่นให้ใกล้เคียงกับ 1 ซึ่งผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสำรวจได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .885 ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นในระดับสูงสามารถนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงได้[12]

4.3 องค์ประกอบของแบบสำรวจ

แบบสำรวจสำหรับการศึกษานี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพหลัก และความเกี่ยวข้องกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ส่วนที่ 2 ระดับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Choice) และให้คะแนนแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert Scale[13] โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นต่อการสอบสวนคดีพิเศษเป็น 5 ระดับ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ตามระดับการให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	5	คะแนน
มาก	4	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน
น้อย	2	คะแนน
น้อยที่สุด	1	คะแนน

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเปิดสำหรับแสดงข้อคิดเห็น

---

[12] กัลยา วานิชย์บัญชา. **การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย**. กรุงเทพฯ : ธรรมาสาร, 2551.

[13] เพิ่งอ้าง.

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ ซึ่งผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่จัดเก็บรวบรวมมาอย่างถูกต้องสมบูรณ์ และครบถ้วนมาทำการประมวลผลและวิเคราะห์ผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows แล้ววิเคราะห์ข้อมูล ตามองค์ประกอบของแบบสำรวจ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

ส่วนที่ 2 ระดับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean ($\bar{x}$)) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation (SD)) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเปิดสำหรับแสดงข้อคิดเห็น

ผู้ศึกษาได้รวบรวมแล้ววิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจัดหมวดหมู่ข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนอในรูปของตาราง พร้อมบรรยาย

6. สถิติที่ใช้ในการศึกษา

การวิเคราะห์เชิงบรรยายหรือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้สถิติเพื่อการพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean ($\bar{x}$)) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation (SD)) เพื่อพรรณนาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

7. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้สื่อความหมายในการศึกษา ดังนี้

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
f	แทน	จำนวนความถี่
%	แทน	ร้อยละ
$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean ($\bar{x}$))

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลจากสำรวจ ซึ่งได้รับความร่วมมือในการจัดเก็บรวบรวมแบบสำรวจจากหน่วยงานในสังกัดกรมสอบสวนคดีพิเศษ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวน 531 ราย ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพหลัก และความเกี่ยวข้องกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดังตางรางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	265	49.91
- หญิง	266	50.09
รวม	**531**	**100.00**
2. อายุ		
- ต่ำกว่า 26 ปี	29	5.46
- 26 – 35 ปี	160	30.13
- 36 – 45 ปี	186	35.03
- 46 – 60 ปี	145	27.31
- มากกว่า 60 ปี	11	2.07
รวม	**531**	**100.00**
3. การศึกษา		
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	75	14.12
- ปริญญาตรี	274	51.60
- ปริญญาโท	177	33.33
- สูงกว่าปริญญาโท	5	0.95
รวม	**531**	**100.00**

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
4. อาชีพหลัก		
- ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ	265	49.91
- พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	105	19.77
- เกษตรกร	14	2.64
- ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ	125	23.54
- อื่น ๆ เช่น แม่บ้าน นักศึกษา เป็นต้น	22	4.14
รวม	**531**	**100.00**
5. ความเกี่ยวข้องกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ		
- ผู้ร้องทุกข์/กล่าวโทษ/ผู้เสียหาย	113	21.28
- ผู้ต้องหา	7	1.32
- พยาน	123	23.17
- หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (ทั้งในและต่างประเทศ)	119	22.41
- หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง (ทั้งในและต่างประเทศ)	9	1.69
- พนักงานอัยการ/อัยการทหาร	3	0.56
- สำนักงาน ป.ป.ช./สำนักงาน ป.ป.ท.	3	0.56
- บุคลากรในสังกัดกรมสอบสวนคดีพิเศษ	108	20.34
- อื่น ๆ	46	8.67
รวม	**531**	**100.00**

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.09 และส่วนใหญ่อายุ 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.03 รองลงมา คือ อายุ 26 – 35 ปี อายุ 46 – 60 ปี และต่ำกว่า 26 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.13, 27.31 และ 5.46 ตามลำดับ ด้านการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 51.60 รองลงมา คือ ปริญญาโท ต่ำกว่าปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 33.33, 14.12 และ 0.95 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 49.91 รองลงมา คือ ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน และอื่น ๆ เช่น แม่บ้าน นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 23.54, 19.77 และ 4.14 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบสวนหรือกระบวนการสอบสวนในฐานะเป็นพยาน คิดเป็นร้อยละ 23.17 รองลงมา คือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (ทั้งในและต่างประเทศ) ผู้ร้องทุกข์/กล่าวโทษ/ผู้เสียหาย และบุคลากรในสังกัดกรมสอบสวนคดีพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 22.41, 21.28 และ 20.34 ตามลำดับ

2. ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ตารางที่ 3 ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

(n = 531)

ลำดับที่	กระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ					
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย
1	การรับคำร้องทุกข์/คำกล่าวโทษ/การรับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา	18.08% (96)	**49.91% (265)**	25.05% (133)	4.33% (23)	2.64% (14)	**3.76 (75.29%)**
2	การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเบื้องต้น เช่น การออกหมายเรียกหน่วยงานหรือบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือมอบเอกสาร รวมถึงการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เป็นต้น	16.57% (88)	**48.96% (260)**	28.06% (149)	4.14% (22)	2.26% (12)	**3.73 (74.70%)**
3	การบันทึกถ้อยคำผู้ที่เกี่ยวข้อง	18.08% (96)	**49.53% (263)**	26.18% (139)	3.95% (21)	2.26% (12)	**3.77 (75.44%)**
4	การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	16.19% (86)	**47.08% (250)**	29.57% (157)	4.89% (26)	2.26% (12)	**3.70 (74.01%)**
5	การพิจารณาทำความเห็นและสรุปรายงานการสืบสวน	15.63% (83)	**44.63% (237)**	30.13% (160)	6.21% (33)	3.39% (18)	**3.63 (72.58%)**
6	การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน	11.30% (60)	**45.20% (240)**	29.38% (156)	10.36% (55)	3.77% (20)	**3.50 (70.00%)**
รวม		**15.98% (509)**	**47.55% (1,515)**	**28.06% (894)**	**5.65% (180)**	**2.76% (88)**	**3.68 (73.67%)**

จากตารางที่ 3 พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 73.67 ($\overline{x}$ = 3.68) โดยการบันทึกถ้อยคำผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นกระบวนการสืบสวนที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.44 ($\overline{x}$ = 3.77) รองลงมา คือ การรับคำร้องทุกข์/คำกล่าวโทษ/การรับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา คิดเป็นร้อยละ 75.29 ($\overline{x}$ =3.76) การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเบื้องต้น

เช่น การออกหมายเรียกหน่วยงานหรือบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือมอบเอกสาร รวมถึงการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 74.70 ($\overline{x}$ =3.73) และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 74.01 ($\overline{x}$ =3.70) ตามลำดับ

สำหรับกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่ำที่สุด คือ การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 70.0 ($\overline{x}$ = 3.50)

ตารางที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ลำดับ	ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนากระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
1	บุคลากรยังขาดความเชี่ยวชาญในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แสวงหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐาน ควรได้มีการอบรมในหลักสูตรดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นมาตรฐาน เอกสารจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน ง่ายต่อการค้นหาในการแสวงหาขั้นสืบสวนและสอบสวน และในชั้นพยานศาล
2	กรมสอบสวนคดีพิเศษควรพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษให้มีความรู้เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับคดี และพัฒนาทักษะความชำนาญอย่างต่อเนื่องมีมาตรฐานสากลเพื่อการเข้าสู่อาเซียน ซึ่งจะมีคดีเกิดขึ้นอีกมากมายเมื่อเข้าสู่ประเทศอาเซียน
3	ควรมีแบบฟอร์มการรายงานการสืบสวนที่ใช้สะดวก ตลอดจนแบบฟอร์มการให้ถ้อยคำของพยานหรือผู้เสียหายและองค์กรควรให้ความสำคัญกับการสืบสวนมากขึ้นกว่านี้ โดยควรจัดให้มีงบประมาณในการสืบสวนเรื่องทั่วไปในท้องถิ่น
4	1. ต้องโปร่งใสทั้งในการดำเนินการและการใช้งบประมาณมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน 2. รวดเร็ว ลดขั้นตอนการทำงาน 3. เพิ่มบุคลากรให้มากกว่านี้ 4. ต้องทำสำนวนให้ได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้ครบถ้วน 5. ต้องเป็นกลางและอำนวยความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย และยกเลิกระบบพรรคพวก
5	ควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนร่วมการปฏิบัติการทุกครั้งและควรจัดให้มีการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะเข้าปฏิบัติการเนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มีความชัดเจนในการปฏิบัติการ
6	ซื่อสัตย์ ซื่อตรง ยุติธรรม โปร่งใส ไม่คอร์รัปชั่น เปิดเผย ให้เกียรติแก่ stake holder ที่ร่วมงานในกระบวนการยุติธรรม แจ้ง/เปิดเผยผลการพิจารณาต่อ partner ต่างๆ ที่มีในคดี ทำงานโดยไม่หวังผลจากประชาชน และนักการเมือง แต่จงทำด้วยความดีที่มีอยู่ในตัวของเจ้าหน้าที่แต่ละท่าน เพื่อดึงความมั่นใจของประชาชนให้มีความคิดในแง่บวกกับกระบวนการยุติธรรม
7	ให้เป็นที่หนึ่งของประชาชน และขอให้ปราบผู้มีอำนาจในท้องถิ่นโดยเฉพาะการลอบยิงผู้ใหญ่บ้านในต่างจังหวัดไม่เห็นเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องถิ่นจับผู้ต้องหาได้สักราย อยากให้ช่วยลงไปช่วยสืบคดีด้วย และคดีสลายการชุมนุมคนเสื้อแดง ให้นำคนออกคำสั่งสลายการชุมนุมมาลงโทษด้วย
8	ควรแจ้งผลการดำเนินการทั้งในระดับเจ้าหน้าที่ระดับหน่วยงานให้ทราบในเวลาที่สมควร เนื่องจากเป็นผู้เกี่ยวข้อง/ผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษโดยตรง เช่น แจ้งความคืบหน้าเรื่อง Standard Morgan ด้วย

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนากระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
9	1. ควรมีช่องทางในการสื่อสารให้มากกว่านี้ และเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน 2. ควรชี้แจงทำความเข้าใจถึงผลสรุปในการสั่งคดี 3. ให้โอกาสหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวบรวมหลักฐานที่ยังขาดหรือต้องการก่อนสรุปสั่งคดี
10	การพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง ควรพิจารณาผู้ที่มีความรู้ความสามารถมากกว่านี้ คนที่ทำงานได้จริงจะได้มีโอกาสเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ส่งผลดีต่อกรมมากกว่า
11	การบริการเขียนสำนวนให้เร็วกว่านี้
12	การแจ้งรายละเอียดให้พยานเข้าใจในเหตุที่เข้ามามีส่วนร่วม และให้นำหลักฐานมาเพื่อให้ราชการตรวจสอบพร้อมกับให้ข้อเท็จจริงที่รู้ทั้งหมด การสอบสวนเป็นแบบเรียบง่ายและสอบข้อเท็จจริงทั้งหมดและวิเคราะห์ให้ข้อคิดเห็นแนะนำในทางที่ดี เป็นกันเอง มีความรู้การทำงานของหน่วยงาน
13	การต้อนรับ แนะให้แนวทางการร้องเรียน เอาใจใส่ อบอุ่นมาก ที่ผ่านมารู้สึกชื่นชม และรู้สึกดี ที่มีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นมาเป็นองค์กรที่มีผลงานและมีคุณภาพในการทำคดีมาตลอด
14	ควรมีการวางแผนที่รัดกุมในการสืบสวนสอบสวน ประหยัดเงิน คน และเวลา และควรประสานหน่วยงานในพื้นที่เบื้องต้นเพื่อขอทราบข้อมูลพื้นฐาน นำมาพิจารณาก่อนลงไปดำเนินการสืบสวนเอง
15	ไม่ควรจำกัดเฉพาะจำนวนทุนทรัพย์ที่เสียหาย เพราะบางคดีกระทบกระเทือนต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนทั่วไป
16	การใช้เครื่องมือพิเศษ เช่น การดักฟังทางโทรศัพท์ การขอข้อมูลผ่านโทรศัพท์มือถือ เช่น ไลน์ การทำหลักฐานการแฝงตัวควรมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง
17	การสืบสวนควรมีการรายงานผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานและเชื่อมโยงความสอดคล้องของการเบิกจ่ายเงินในการสืบสวนด้วย
18	การเปิดเผยข้อมูลแก่สื่อมวลชนแพร่ภาพและข่าวทางสื่อหลายทาง ก่อนคดีถึงที่สุดอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหา เพราะข้อมูลที่สืบค้นได้มายังไม่ใช่ข้อเท็จจริง

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้ตอบแบบสำรวจให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ การพัฒนางานทำงานให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพลดขั้นตอนการทำงาน และให้ความสำคัญต่อการถูกต้องและโปร่งใสในการทำงาน รวมทั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง เป็นมิตรกับผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พัฒนาเทคนิคพิเศษในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งการเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นให้แก่ผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะการแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินการ

3. ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ตารางที่ 5 ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

(n = 531)

ลำดับที่	กระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ					
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย
1	การรับเป็นคดีพิเศษ	16.57% (88)	**42.94% (228)**	29.94% (159)	7.53% (40)	3.01% (16)	**3.63 (72.50%)**
2	การสอบสวนปากคำผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย และพยาน	13.94% (74)	**51.04% (271)**	28.81% (153)	3.95% (21)	2.26% (12)	**3.70 (74.09%)**
3	การรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมาย เช่น การออกหมายเรียก การเข้าตรวจ การค้นและยึด เป็นต้น	15.44% (82)	**48.40% (257)**	28.81% (153)	4.89% (26)	2.45% (13)	**3.69 (73.89%)**
4	การบูรณาการและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การสนธิกำลัง เป็นต้น	14.12% (75)	**43.31% (230)**	32.58% (173)	7.53% (40)	2.45% (13)	**3.69 (73.89%)**
5	การมีพนักงานอัยการ/อัยการทหารร่วมสอบสวน หรือการมีบุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ	14.69% (78)	**48.40% (257)**	27.87% (148)	6.21% (33)	2.82% (15)	**3.66 (73.18%)**
6	การใช้อำนาจพิเศษตามกฎหมาย เช่น การค้นโดยไม่มีหมาย การดักฟัง และการแฝงตัว เป็นต้น	13.56% (72)	**42.94% (228)**	30.75% (163)	8.47% (45)	4.33% (23)	**3.66 (73.18%)**
7	การดำเนินการเกี่ยวกับผู้ต้องหา เช่น การออกหมายจับ ขัง และปล่อยชั่วคราว เป็นต้น	12.62% (67)	**47.46% (252)**	30.32% (161)	6.97% (37)	2.64% (14)	**3.60 (72.09%)**
8	การดำเนินการสอบสวนตามหลักสิทธิมนุษยชน	15.63% (83)	**45.57% (242)**	30.13% (160)	5.65% (30)	3.01% (16)	**3.65 (73.03%)**
9	การคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่เป็นคดีพิเศษและที่มีการร้องขอให้ดำเนินการ	15.44% (82)	**46.70% (248)**	28.25% (150)	6.59% (35)	3.01% (16)	**3.64 (72.99%)**
10	การพิจารณาทำความเห็นและสรุปรายงานการสอบสวน	14.69% (78)	**45.57% (242)**	29.38% (156)	7.16% (38)	3.20% (17)	**3.61 (72.28%)**

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n = 531)

ลำดับที่	กระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ					
		มากที่สุด	**มาก**	**ปานกลาง**	**น้อย**	**น้อยที่สุด**	**ค่าเฉลี่ย**
11	การส่งสำนวนการสอบสวนคดีพิเศษให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย	13.56% (72)	**47.83% (254)**	27.50% (146)	7.72% (41)	3.39% (18)	**3.60 (72.09%)**
12	การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน	12.99% (69)	**44.44% (236)**	27.31% (145)	10.55% (56)	4.71% (25)	**3.51 (70.09%)**
รวม		**14.44% (920)**	**46.22% (2,945)**	**29.30% (1,867)**	**6.94% (442)**	**3.11% (198)**	**3.63 (72.72%)**

จากตารางที่ 5 พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 72.72 ($\bar{x}$ = 3.63) โดยการสอบสวนปากคำผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย และพยาน เป็นกระบวนการสอบสวนที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.09 ($\bar{x}$ = 3.70) รองลงมา คือ การรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมาย เช่น การออกหมายเรียก การเข้าตรวจ การค้นและยึด เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 73.89 ($\bar{x}$ =3.69) การบูรณาการและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การสนธิกำลัง เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 73.89 ($\bar{x}$ =3.69) และการมีพนักงานอัยการ/อัยการทหาร ร่วมสอบสวน หรือการมีบุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ (คิดเป็นร้อยละ 73.18 ($\bar{x}$ =3.66) และการใช้อำนาจพิเศษตามกฎหมาย เช่น การค้นโดยไม่มีหมาย การดักฟัง และการแฝงตัว เป็นต้น (คิดเป็นร้อยละ 73.18 ($\bar{x}$ =3.66) ตามลำดับ

สำหรับกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่ำที่สุด คือ การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 70.09 ($\bar{x}$ = 3.51)

ตารางที่ 6 ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ลำดับ	ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนากระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
1	ควรฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ในงานสอบสวนทั้งตามประมวลกฎหมายและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยเฉพาะในส่วนของเทคนิคการซักถาม รวมทั้งกำหนดแนวทางปฏิบัติให้เป็นมาตรฐาน
2	พัฒนาความทันสมัยของอุปกรณ์ และขยายองค์กรให้ครอบคลุมทั่วประเทศ
3	การบรรจุบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งควรมีมาตรฐานที่ดีกว่านี้และบุคลากรควรมีความรู้ทางด้านกฎหมายพอสมควรและเคยมีประสบการณ์ในด้านการสอบสวนมาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 – 10 ปี

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนากระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
4	ศึกษา ทบทวน กระบวนงานสอบสวน กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงาน และประกาศให้ประชาชนทราบ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
5	ให้มีอิสระในการทำหน้าที่ ควรมีความเป็นกลางอย่างสูงสุด ต้องไม่ให้มีการเมืองมาแทรก
6	ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้
7	ขอให้เร่งสอบสวนและแจ้งผลการดำเนินการในเว็บไซต์ของ DSI เป็นระยะ ๆ
8	ควรจัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างสัมพันธภาพระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น เพื่อความสะดวกในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
9	คดีบางคดีล่าช้า เนื่องจากประชาชนไม่ทราบวิธีการแจ้งความ ร้องเรียน ติดต่อ จึงควรเพิ่มช่องทางการรับเรื่องเพิ่มขึ้น เช่น ตามสำนักงานเขต เทศบาล หรือหน่วยงานต่างๆ
10	การเปิดเผยข้อมูลแก่สื่อมวลชนแพร่ภาพและข่าวทางสื่อหลายทาง ก่อนคดีถึงที่สุดอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหา เพราะข้อมูลที่สืบค้นได้มายังไม่ใช่ข้อเท็จจริง
11	ควรมีหลักเกณฑ์ที่รัดกุมในการรับคดีใดคดีหนึ่งเป็นคดีพิเศษ ไม่รับคดีตามกระแสนิยม การพิจารณาทำความเห็นและสรุปรายงานการสอบสวนควรให้แน่ใจได้ว่าจะไม่ถูกตีตกในชั้นอัยการ
12	ควรสำรวจจำนวนคดีที่รับเป็นคดีพิเศษเทียบเป็นร้อยละกับผลคดีพิเศษที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษ เทียบกับงบประมาณกรมสอบสวนคดีพิเศษในแต่ละปีว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่
13	ผลการสอบสวนที่มีนักการเมืองนักธุรกิจไม่ถูกฟ้องเพื่อลงโทษแต่ใช้ดุลพินิจของอธิบดีสั่งงดสอบสวน หรือไม่ฟ้อง การมีอัยการร่วมสอบสวนไม่ทำให้การสอบสวนเร็วขึ้น และเสียเวลาอย่างน้อย 2 ครั้ง
14	จากการประสานขอข้อมูลจากหน่วยราชการเช่นเดียวกัน ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ เช่น การขอข้อมูลการสอบสวนพยานที่เกี่ยวข้องกับคดีเดียวกัน แต่ได้รับคำตอบว่าเป็นความลับ
15	ควรจัดองค์กร โดยคงทีมปฏิบัติการที่ประกอบด้วย พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ พนักงานราชการ ลูกจ้าง แม้จะจัดได้ไม่ครบทุกตำแหน่งในแต่ละทีม แต่ควรคงทีมไว้เช่นเดิม
16	คดีพิเศษ กรณียุติการสอบสวนหรือส่งสำนวนอัยการไปแล้ว แต่เมื่อมีการสอบสวนต่อเนื่องหากยังจับกุมผู้ต้องหาได้ไม่หมด ควรมีระบบการควบคุมคดีพิเศษประเภทนี้ด้วย
17	การสอบสวนโดยไม่ต้องบันทึกเป็นกระดาษแบบถามตอบ ให้ใช้วิธีซักถามประเด็นสำคัญ รายงานผู้บังคับบัญชา ให้เกียรติพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่เชื่อถือได้ รายงานเท็จมีความผิด
18	ควรมีการทำสำนวนการสอบสวนตามที่กฎหมายกำหนดอย่างตรงไปตรงมาและรวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดและพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาอย่างเท่าเทียมกัน บุคลากรที่รับผิดชอบควรมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

จากผลการสำรวจสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

(1) กระบวนการสืบสวนในส่วนการบันทึกถ้อยคำผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นกระบวนการสืบสวนได้รับความเชื่อมั่นสูงสุด และกระบวนการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน ได้รับความเชื่อมั่นต่ำสุด

(2) กระบวนการสอบสวนในส่วนการสอบสวนปากคำผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย และพยานได้รับความเชื่อมั่นสูงสุด และกระบวนการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน ได้รับความเชื่อมั่นต่ำสุด

จากข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการสืบสวนและสอบสวน สรุปประเด็นสำคัญ ๆ ได้ ดังนี้

(1) ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม

(2) ควรพัฒนาระบบการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน

(3) ควรทบทวนการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีต่อสาธารณะ

(4) ควรดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและด้วยความรวดเร็ว

(5) ควรมีการตรวจสอบการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และกำกับดูแลการใช้งบประมาณ

ทั้งนี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้นำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนากระบวนการสืบสวนและสอบสวน โดยได้มีคำสั่งกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ 1785/2556 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานศึกษาการพัฒนากระบวนการแจ้งความคืบหน้าและผลการดำเนินงานในกระบวนการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2556 เพื่อศึกษาวิเคราะห์เสนอแนวทางการพัฒนาการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงานให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป และคณะทำงานฯ ดังกล่าวได้ทำการศึกษากระบวนการแจ้งความคืบหน้าและผลการดำเนินงานในกระบวนการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ และทำตัวอย่าง TEMPLATE สำหรับการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงานให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านระบบอินเทอร์เน็ต นำเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อโปรดพิจารณาด้วยแล้ว

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 เป็นการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. บทสรุป

กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ทำการศึกษาความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตามตัวชี้วัดกระบวนการสร้างคุณค่า โดยการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง กระบวนการสร้างคุณค่า กระบวนการสนับสนุน ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ดังนี้ (1) ผู้รับบริการ ได้แก่ ประชาชนผู้ร้องทุกข์/กล่าวโทษ หน่วยงานภาครัฐ-เอกชนที่เกี่ยวข้อง (ทั้งในและต่างประเทศ) ผู้ต้องหา พนักงานอัยการ/อัยการทหาร สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.)/สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) และบุคลากรในสังกัดกรม (2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ-เอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รับความร่วมมือในการจัดเก็บรวบรวมแบบสำรวจจากสำนัก/กอง/กลุ่มงาน/ศูนย์ ภายในกรมสอบสวนคดีพิเศษ และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง มีผู้ตอบแบบสำรวจ รวม 531 ราย

จากผลการสำรวจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.09 และส่วนใหญ่อายุ 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.03 รองลงมา คือ อายุ 26 – 35 ปี อายุ 46 – 60 ปี และต่ำกว่า 26 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.13, 27.31 และ 5.46 ตามลำดับ ด้านการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 51.60 รองลงมา คือ ปริญญาโท ต่ำกว่าปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 33.33, 14.12 และ 0.95 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 49.91 รองลงมา คือ ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน และอื่น ๆ เช่น แม่บ้าน นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 23.54, 19.77 และ 4.14 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบสวนหรือกระบวนการสอบสวนในฐานะเป็นพยาน คิดเป็นร้อยละ 23.17 รองลงมา คือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (ทั้งในและต่างประเทศ) ผู้ร้องทุกข์/กล่าวโทษ/ผู้เสียหาย และบุคลากรในสังกัดกรมสอบสวนคดีพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 22.41, 21.28 และ 20.34 ตามลำดับ

ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 73.67 ($\overline{x}$ = 3.68) โดยการบันทึกถ้อยคำผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นกระบวนการสืบสวนที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.44 ($\overline{x}$ = 3.77) รองลงมา คือ การรับคำร้องทุกข์/คำกล่าวโทษ/การรับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา คิดเป็นร้อยละ 75.29 ($\overline{x}$ =3.76) การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเบื้องต้น เช่น การออกหมายเรียกหน่วยงานหรือบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือมอบเอกสาร รวมถึงการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 74.70 ($\overline{x}$ =3.73) และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 74.01 ($\overline{x}$ =3.70) ตามลำดับ และที่น่าสนใจ คือ กระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่ำที่สุด คือ การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 70.0 ($\overline{x}$ = 3.50)

สำหรับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 72.72 ($\overline{x}$ = 3.63) โดยการสอบสวนปากคำผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย และพยาน เป็นกระบวนการสอบสวนที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.09 ($\overline{x}$ = 3.7) รองลงมา คือ การรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมาย เช่น การออกหมายเรียก การเข้าตรวจ การค้นและยึด เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 73.89 ($\overline{x}$ =3.69) การบูรณาการและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การสนธิกำลัง เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 73.89 ($\overline{x}$ =3.69) และการมีพนักงานอัยการ/อัยการทหาร ร่วมสอบสวน หรือการมีบุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ (คิดเป็นร้อยละ 73.18 ($\overline{x}$ =3.66) และการใช้อำนาจพิเศษตามกฎหมาย เช่น การค้นโดยไม่มีหมาย การดักฟังและการแฝงตัว เป็นต้น (คิดเป็นร้อยละ 73.18 ($\overline{x}$ =3.66) ตามลำดับ และที่น่าสนใจ คือ กระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่ำที่สุด คือ การแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 70.09 ($\overline{x}$ = 3.51)

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

(1) กระบวนการสืบสวนในส่วนการบันทึกถ้อยคำผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นกระบวนการสืบสวนได้รับความเชื่อมั่นสูงสุด และกระบวนการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน ได้รับความเชื่อมั่นต่ำสุด

(2) กระบวนการสอบสวนในส่วนการสอบสวนปากคำผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย และพยาน ได้รับความเชื่อมั่นสูงสุด และกระบวนการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน ได้รับความเชื่อมั่นต่ำสุด

ข้อสังเกต ผลการศึกษานี้ พบว่าความเชื่อมั่นต่อการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงานต่ำที่สุด ทั้งในกระบวนการสืบสวนและกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

2. ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ดังต่อไปนี้

1) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการกระบวนสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

(1) กรมสอบสวนคดีพิเศษควรพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษให้มีความรู้เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับคดี มีความเชี่ยวชาญในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แสวงหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐาน เพื่อเพิ่มทักษะความชำนาญอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นมาตรฐาน เอกสารจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน ง่ายต่อการค้นหาในการแสวงหาขั้นสืบสวนและสอบสวน และในชั้นพยานศาล อันเป็นการยกระดับสู่มาตรฐานสากลเพื่อการเข้าสู่อาเซียน ซึ่งจะมีคดีเกิดขึ้นอีกมากมายเมื่อเข้าสู่ประเทศอาเซียน

(2) ควรมีแบบฟอร์มการรายงานการสืบสวนที่ใช้สะดวก ตลอดจนแบบฟอร์มการให้ถ้อยคำของพยานหรือผู้เสียหาย และองค์กรควรให้ความสำคัญกับการสืบสวนมากขึ้นกว่านี้ โดยควรจัดให้มีงบประมาณในการสืบสวนเรื่องทั่วไปในท้องถิ่น

(3) ต้องโปร่งใสทั้งในการดำเนินการและการใช้งบประมาณมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวดเร็ว ลดขั้นตอนการทำงาน ซึ่งต้องเพิ่มบุคลากรให้มากกว่านี้ ต้องทำสำนวนให้ได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้ครบถ้วน และสุดท้ายต้องเป็นกลางและอำนวยความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย และยกเลิกระบบพรรคพวก

(4) ควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนร่วมการปฏิบัติการทุกครั้งและควรจัดให้มีการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะเข้าปฏิบัติการเนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มีความชัดเจนในการปฏิบัติการ

(5) ซื่อสัตย์ ซื่อตรง ยุติธรรม โปร่งใส ไม่คอร์รัปชั่น เปิดเผย ให้เกียรติแก่ stake holder ที่ร่วมงานในกระบวนการยุติธรรม แจ้ง/เปิดเผยผลการพิจารณาต่อ partner ต่างๆ ที่มีในคดี ทำงานโดยไม่หวังผลจากประชาชน และนักการเมือง แต่จงทำด้วยความดีที่มีอยู่ในตัวของเจ้าหน้าที่แต่ละท่าน เพื่อดึงความมั่นใจของประชาชนให้มีความคิดในแง่บวกกับกระบวนการยุติธรรม

(6) ควรแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้เกี่ยวข้อง/ผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษโดยตรงทราบในเวลาที่สมควร

(7) ควรมีช่องทางในการสื่อสารให้มากกว่านี้ และเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน และควรชี้แจงทำความเข้าใจถึงผลสรุปในการสั่งคดี รวมทั้งให้โอกาสหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวบรวมหลักฐานที่ยังขาดหรือต้องการก่อนสรุปสั่งคดี

(8) การบริการเขียนสำนวนให้เร็วกว่านี้

(9) การแจ้งรายละเอียดให้พยานเข้าใจในเหตุที่เข้ามามีส่วนร่วม และให้นำหลักฐานมาเพื่อให้ราชการตรวจสอบ พร้อมกับให้ข้อเท็จจริงที่รู้ทั้งหมด การสอบสวนเป็นแบบเรียบง่ายและสอบข้อเท็จจริงทั้งหมดและวิเคราะห์ให้ข้อคิดเห็นแนะนำในทางที่ดี เป็นกันเอง มีความรู้การทำงานของหน่วยงาน

(10) การต้อนรับ แนะให้แนวทางการร้องเรียน เอาใจใส่ อบอุ่นมาก ที่ผ่านมารู้สึกชื่นชม และรู้สึกดี ที่มีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นมาเป็นองค์กรที่มีผลงานและมีคุณภาพในการทำคดีมาตลอด

(11) ควรมีการวางแผนที่รัดกุมในการสืบสวนสอบสวน ประหยัดเงิน คน และเวลา และควรประสานหน่วยงานในพื้นที่เบื้องต้นเพื่อขอทราบข้อมูลพื้นฐาน นำมาพิจารณาก่อนลงไปดำเนินการสืบสวน

(12) คดีพิเศษไม่ควรจำกัดเฉพาะจำนวนทุนทรัพย์ที่เสียหาย เพราะบางคดีจำนวนทุนทรัพย์ที่เสียหายไม่มาก แต่มีผลกระทบกระเทือนต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวาง

(13) กรมสอบสวนคดีพิเศษควรใช้เครื่องมือพิเศษ เช่น การดักฟังทางโทรศัพท์ การขอข้อมูลผ่านโทรศัพท์มือถือ เช่น ไลน์ การทำหลักฐานการแฝงตัว ซึ่งควรมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง

(14) การสืบสวนควรมีการรายงานผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานและเชื่อมโยงความสอดคล้องของการเบิกจ่ายเงินในการสืบสวนด้วย

(15) การเปิดเผยข้อมูลแก่สื่อมวลชนแพร่ภาพและข่าวทางสื่อหลายทาง ก่อนคดีถึงที่สุดต้องระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหา เพราะข้อมูลที่สืบค้นได้มาอาจยังไม่ใช่ข้อเท็จจริง

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

(1) ควรฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ในงานสอบสวนทั้งตามประมวลกฎหมายและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในส่วนของเทคนิคการซักถาม รวมทั้งกำหนดแนวทางปฏิบัติให้เป็นมาตรฐาน

(2) พัฒนาความทันสมัยของอุปกรณ์ และขยายองค์กรให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

(3) บุคลากรควรมีความรู้ทางด้านกฎหมายพอสมควร และเคยมีประสบการณ์ในด้านการสอบสวนมาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 – 10 ปี ไม่ใช่เอาบุคลากรไหนก็ได้มาทำงานสอบสวน ทำให้องค์กรและประชาชนขาดความเชื่อมั่น

(4) ศึกษา ทบทวน กระบวนงานสอบสวน กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงาน และประกาศให้ประชาชนทราบ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

(5) เจ้าของสำนวนคดีและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องควรมีคุณธรรมจริยธรรมให้มากว่านี้ และกระบวนการจะดีขึ้นเอง อย่าเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ทำให้ประชาชนมององค์กรของรัฐไม่ยุติธรรมเป็นที่พึ่งไม่ได้

(6) การนำคนเข้าสู่ตำแหน่ง ควรมีมาตรฐานที่ดีกว่านี้

(7) ให้มีอิสระในการทำหน้าที่ ควรมีความเป็นกลางอย่างสูงสุด ต้องไม่ให้มีการเมืองมาแทรก

(8) ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้

(9) ขอให้เร่งสอบสวนและแจ้งผลการดำเนินการในเว็บไซต์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นระยะ ๆ

(10) ควรจัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างสัมพันธภาพระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น เพื่อความสะดวกในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(11) คดีบางคดีล่าช้า เนื่องจากประชาชนไม่ทราบวิธีการแจ้งความ ร้องเรียน ติดต่อ จึงควรเพิ่มช่องทางการรับเรื่องเพิ่มขึ้น เช่น ตามสำนักงานเขต เทศบาล หรือหน่วยงานต่างๆ

(12) การเปิดเผยข้อมูลแก่สื่อมวลชนแพร่ภาพและข่าวทางสื่อหลายทาง ก่อนคดีถึงที่สุดอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหา เพราะข้อมูลที่สืบค้นได้มายังไม่ใช้ข้อเท็จจริง

(13) ควรมีหลักเกณฑ์ที่รัดกุมในการรับคดีใดคดีหนึ่งเป็นคดีพิเศษ ไม่รับคดีตามกระแสนิยม การพิจารณาทำความเห็นและสรุปรายงานการสอบสวนควรให้แน่ใจได้ว่าจะไม่ถูกตีตกในชั้นอัยการ

(14) ควรสำรวจจำนวนคดีที่รับเป็นคดีพิเศษเทียบเป็นร้อยละกับผลคดีพิเศษที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษเทียบกับงบประมาณกรมสอบสวนคดีพิเศษในแต่ละปีว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่

(15) ผลการสอบสวนที่มีนักการเมืองนักธุรกิจไม่ถูกฟ้องเพื่อลงโทษแต่ใช้ดุลพินิจของอธิบดีสั่งงดสอบสวนหรือไม่ฟ้อง การมีอัยการร่วมสอบสวนไม่ทำให้การสอบสวนเร็วขึ้น และเสียเวลาอย่างน้อย 2 ครั้ง

(16) จากการประสานขอข้อมูลจากหน่วยราชการเช่นเดียวกัน ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ เช่น การขอข้อมูลการสอบสวนพยานที่เกี่ยวข้องกับคดีเดียวกัน แต่ได้รับคำตอบว่าเป็นความลับ

(17) ควรจัดองค์กร โดยคงทีมปฏิบัติการที่ประกอบด้วย พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ พนักงานราชการ ลูกจ้าง แม้จะจัดได้ไม่ครบทุกตำแหน่งในแต่ละทีม แต่ควรคงทีมไว้เช่นเดิม

(18) คดีพิเศษ กรณียุติการสอบสวนหรือส่งสำนวยอัยการไปแล้ว แต่เมื่อมีการสอบสวนต่อเนื่องหากยังจับกุมผู้ต้องหาได้ไม่หมด ควรมีระบบการควบคุมคดีพิเศษประเภทนี้ด้วย

(19) การสอบสวนโดยไม่ต้องบันทึกเป็นกระดาษแบบถามตอบ ให้ใช้วิธีซักถามประเด็นสำคัญ รายงานผู้บังคับบัญชา ให้เกียรติพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่เชื่อถือได้ รายงานเท็จมีความผิด

(20) ควรมีการทำสำนวนการสอบสวนอย่างตรงไปตรงมาและรวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดและพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาอย่างเท่าเทียมกันและเต็มความสามารถขององค์กร ตลอดจนการใช้อำนาจพิเศษตามกฎหมาย

สรุปข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการสืบสวนและสอบสวนสำคัญๆ ดังนี้

(1) ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม

(2) ควรพัฒนาระบบการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงาน

(3) ควรทบทวนการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีต่อสาธารณะ

(4) ควรดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและด้วยความรวดเร็ว

(5) ควรเพิ่มมาตรการการตรวจสอบการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษและกำกับดูแลการใช้งบประมาณ

ทั้งนี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้นำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนากระบวนการสืบสวนและสอบสวน โดยได้มีคำสั่งกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ 1785/2556 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานศึกษาการพัฒนากระบวนการแจ้งความคืบหน้าและผลการดำเนินงานในกระบวนการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2556 เพื่อศึกษาวิเคราะห์เสนอแนวทางการพัฒนาการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงานให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป และคณะทำงานฯ ดังกล่าวได้ทำการศึกษากระบวนการแจ้งความคืบหน้าและผลการดำเนินงานในกระบวนการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ และทำตัวอย่าง TEMPLATE สำหรับการแจ้งความคืบหน้า/ผลการดำเนินงานให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านระบบอินเทอร์เน็ต นำเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อโปรดพิจารณาด้วยแล้ว

เอกสารอ้างอิง

กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม. **นโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดี กรมสอบสวนคดีพิเศษกระทรวงยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555**

กรมสอบสวนคดีพิเศษ. **รายงานการศึกษา เรื่อง ความเชื่อมั่นต่อการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ**. สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ, 2555.

กัลยา วานิชย์บัญชา. **การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย**. กรุงเทพฯ : ธรรมาสาร, 2551.

จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. **หลักและทฤษฎีการสอบสวน**. กรุงเทพฯ : พิมพ์อักษร, 2550.

ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. **การใช้ SPSS เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล**. ปรับปรุงครั้งที่ 5. พฤศจิกายน 2548. 274 หน้า. อัดสำเนา.

ประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกเป็นกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2555 (ออนไลน์ http://stat.bora.dopa.go.th/xstat/pop55_1.html)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547.

รวมคำพิพากษาฎีกา ออนไลน์ http://www.library.coj.go.th/Eb_Sentence/Sentence0.html

ภาคผนวก

เลขที่รับ 275
วันที่ ๑ ส.ค. ๒๕๕๗
เวลา 16.07

สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ
เลขที่รับ 1228
วันที่ 31 ก.ค. 2557
เวลา 11.20

กรมสอบสวนคดีพิเศษ
เลขที่รับ 4584
วันที่ 30 ก.ค. 2557
เวลา............/ผู้รับ............

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการพิจารณาและประเมินผลงานวิจัยของกระทรวงยุติธรรม โทร.๐ ๒๑๔๑ ๓๗๔๕
ที่ ยธ ๐๙๐๔/๑๐๔๙ **วันที่** ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๗
เรื่อง ผลการพิจารณารางวัลผลงานวิจัยดีเด่นกระทรวงยุติธรรมประจำปี ๒๕๕๖

เรียน อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ตามที่หน่วยงานของท่านได้ส่งผลงานวิจัยเข้ารับการพิจารณารางวัลผลงานวิจัยดีเด่นกระทรวงยุติธรรมประจำปี ๒๕๕๖ จำนวน ๒ เรื่อง และฝ่ายเลขานุการได้รวบรวมเสนอให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแล้ว นั้น

ฝ่ายเลขานุการขอเรียนว่า คณะกรรมการพิจารณาและประเมินผลงานวิจัยของกระทรวงยุติธรรมได้พิจารณารางวัลผลงานวิจัยดีเด่นกระทรวงยุติธรรมประจำปี ๒๕๕๖ และมีมติในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗ โดยแบ่งประเภทรางวัล ดังต่อไปนี้

๑. รางวัลผลงานวิจัยดีเด่น ไม่มีผลงานวิจัยได้รับรางวัล
๒. รางวัลผลงานวิจัยดี จำนวน ๒ รางวัล ได้แก่
๑) ผลงานวิจัย เรื่อง "ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนและสอบสวนต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ" โดย กรมสอบสวนคดีพิเศษ
๒) ผลงานวิจัย เรื่อง "การศึกษารูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน" โดย กรมคุมประพฤติ
๓. รางวัลชมเชย จำนวน ๒ รางวัล ได้แก่
๑) ผลงานวิจัย เรื่อง "การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการนำเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมาใช้ในการคุมประพฤติแบบเข้มข้นในประเทศไทย" โดย กรมคุมประพฤติ
๒) ผลงานวิจัย เรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ" โดย กรมราชทัณฑ์

ในการนี้ ฝ่ายเลขานุการได้ส่งข้อเสนอแนะของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาผลงานวิจัยเพื่อให้ท่านได้ทราบด้วยแล้ว รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ พิธีการมอบรางวัลผลงานวิจัยดีเด่นกระทรวงยุติธรรมประจำปี ๒๕๕๖ ทางสำนักงานกิจการยุติธรรมจะแจ้งให้ทราบต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(นางสาวนันทรัศมี์ เทพดลไชย)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม
กรรมการและเลขานุการ

เรียน ผบ.สพน.
เพื่อโปรดทราบ
(นางชุรีวรรณ จินตกวีวัฒน์)
ผอ.กงพ.รรท.ผบ.สบก.
31 ก.ค. 2557

เรียน ผบ.สพน.
เห็นควรมอบ ทร.
ดำเนินการ
(นางพัชรี อินทรแย้ม)
รอง ผบ.สพน.

มอบ พอ.พร. ดำเนินการต่อไป
พ.ต.ท.
(ชินโชติ พุฒิวรรธธาดา)
ผบ.สพน.
๑ ส.ค. ๕๗

มอบคุณวัสรา ดำเนินการ ๑ ส.ค. ๕๗

คำสั่งกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ที่ ๗๖๙/๒๕๕๖

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานตามโครงการการศึกษา เรื่อง "การสำรวจความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ"

....

ด้วย กรมสอบสวนคดีพิเศษได้มอบหมายให้สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการตามตัวชี้วัดระดับองค์การ (DSI ๐๑) "ร้อยละความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษในด้านการเสริมสร้างความมั่นคงของกรมสอบสวนคดีพิเศษ" และตัวชี้วัดระดับหน่วยงาน (DSI ๐๑๑) "ระดับความสำเร็จของการสำรวจความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ" ตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยมีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และ (๓) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษให้มากขึ้น

เพื่อให้การดำเนินการตามตัวชี้วัดดังกล่าว เป็นไปตามคำรับรองการปฏิบัติราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ และเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นไปตามเป้าหมาย จึงอาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดให้มีคณะทำงาน ซึ่งมีรายชื่อและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. คณะที่ปรึกษา

๑. อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
๒. รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษที่กำกับดูแล
๓. ผู้บัญชาการสำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ
๔. ผู้บัญชาการสำนักคดีทุกสำนัก
๕. ผู้บัญชาการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์
๖. นางศรีปริญญา ธูปกระจ่าง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ
๗. รองผู้บัญชาการสำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ

๒. คณะทำงาน

๑. ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ	หัวหน้าคณะทำงาน
๒. ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร	คณะทำงาน

/ ๓. นางสาว ...

๓. นางสาวนันทนา เครือหงส์ — คณะทำงาน
พนักงานสอบสวนคดีพิเศษชำนาญการพิเศษ

๔. นางสาววัชรา ไชยสาร — คณะทำงานและเลขานุการ
เจ้าหน้าที่คดีพิเศษชำนาญการพิเศษ

๕. นางสาวธนิตา บัวหลวง — คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
เจ้าหน้าที่คดีพิเศษชำนาญการ

๖. นางสาวกัญญาพัชญ์ ตะโหนด — คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
เจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติการ

ให้คณะทำงานมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. การดำเนินโครงการการศึกษา เรื่อง "การสำรวจความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ" ตามที่กำหนดในแผนการดำเนินโครงการ

๒. ดำเนินการสำรวจและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย พร้อมวิเคราะห์ผลการศึกษา จัดทำร่างรายงานผลการศึกษา นำเสนอผลการศึกษาต่อที่ประชุม และจัดทำรายงานการสำรวจฉบับสมบูรณ์นำเสนอต่อผู้บริหาร พร้อมเผยแพร่ผลการศึกษาตามความเหมาะสม

๓. ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกกรมสอบสวนคดีพิเศษ รวมทั้งฝ่ายพัสดุและกลุ่มค่าใช้จ่ายคดีพิเศษ กรณีการจัดซื้อจัดจ้างที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบพัสดุฯ หรือระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๔. ดำเนินการอื่นๆ ตามที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษมอบหมาย

โดยการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้อยู่ในการกำกับดูแล สนับสนุน และช่วยเหลือของคณะที่ปรึกษาตามขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

(นายธาริต เพ็งดิษฐ์)
อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ
Department of Special Investigation (DSI)
128 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 0 2831 9888
www.dsi.go.th